

Debattartikel från Finansdepartementet, Utrikesdepartementet

Agenda 2030 visar vägen till en hållbar värld!

Publicerad 14 juni 2018

Debattartikel av civilminister Ardalan Shekarabi och minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat samt vice statsminister Isabella Lövin.

Hösten 2015 enades världen om en gemensam plan för framtiden. Världens stats- och regeringschefer antog Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling. Sedan dess är agendan vägledande för såväl beslut inom FN som för alla nationer på vårt jordklot.

Bakom beslutet ligger insikten om att vi idag är den första generationen som kan utrota fattigdomen, och sannolikt den sista som kan stoppa klimatförändringarna. Det finns också bred uppslutning om att ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet är beroende av varandra. Det finns ingen möjlighet att rädda klimatet till priset av ökad ojämlikhet och växande sociala spänningar. Och det finns inga jobb på en död planet.

Nu tar vi nästa steg för hållbar utveckling!

Omställningen till ett hållbart samhälle pågår med full kraft. Arbetet med att genomföra Agenda 2030 bygger nya broar mellan parter som tidigare inte samverkat, ofta med forskningen som enande länk. Vi är imponerade över den målmedvetenhet som stora delar av det svenska näringslivet lägger ner på att delta i omställningsarbetet. Civilsamhället bidrar som pådrivare men också med egna insatser.

Allt fler kommuner väver in Agenda 2030 som en integrerad del av styrning och utveckling av partnerskap och de statliga myndigheterna går i spetsen för samverkan över traditionella sektorsgränser. På det internationella området driver Sverige utvecklingen framåt. Genom en ny strategi för kapacitetsutveckling, partnerskap och metoder inom utvecklingssamarbetet

möjliggörs samarbeten mellan myndigheter, näringsliv, civilsamhället och akademi i det arbetet. Regeringens "Handlingsplan Agenda 2030" visar vägen framåt under de närmaste åren. Vi vill stärka samarbetet mellan olika samhällssektorer och därmed genomförandekraften i den hållbara omställningen.

Agenda 2030 samlar vår tids viktigaste utmaningar

Arbetet med att genomföra Agenda 2030 samlar merparten av vår tids viktigaste utmaningar. Regeringens ambition är att Sverige ska vara ledande i genomförandet av agendan. Det ställer stora krav på brett engagemang, aktivt ledarskap inom bland annat politik, näringsliv och civilsamhälle samt en tydlig vilja att gemensamt verka för ett hållbart samhälle. Vi måste alla hjälpas åt att tillgodose våra behov idag på ett sådant sätt att vi inte riskerar kommande generationers möjligheter att tillgodose sina.

Genomförandet av Agenda 2030 innebär en successiv omställning av Sverige som modern och hållbar välfärdsstat, på hemmaplan och som en del av det globala systemet. Sverige ska transformeras till världens första fossilfria välfärdsland, vara en internationell förebild när det gäller ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet och bedriva en politik som konsekvent tar hänsyn till fattiga människors perspektiv och mänskliga rättigheter.

Regeringens politik inriktas på hållbar utveckling

I handlingsplanen lyfter vi fram centrala delar av regeringens politik för hållbar utveckling som kommer att få stor effekt under de kommande åren. Det handlar bland annat om ett klimatpolitiskt ramverk, med bl.a. målet att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären år 2045, en strategi för hållbar konsumtion, en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, en ny inriktning för funktionshinderspolitiken som utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, en strategi för smart industri, som syftar till att stärka industrins konkurrenskraft, en reviderad ägarpolicy för de statligt ägda bolagen, viken gör Agenda 2030 vägledande för bolagens arbete, ett policyramverk för internationellt utvecklings-samarbete och humanitärt bistånd som tar avstamp i Agenda 2030, en nationell strategi för arbetet med mänskliga rättigheter, en handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter samt ett budgetarbete som lyfter fram hållbar utveckling, bl.a. i form av välstånd indikatorer, jämställdhetsbudgetering och en särskild klimatbilaga.

Listan kan göras ännu längre. Hållbarhet ska genomsyra hela regeringens

politik. Alla statsråd medverkar också i genomförandet av Agenda 2030 inom sina ansvarsområden och arbetet integreras i ordinarie processer inom regeringskansliet samt på de statliga myndigheterna.

Sverige ligger långt fram, men vi har också stora utmaningar

De bedömningar som FN redovisar visar att Sverige ligger i täten när det gäller att uppnå målen i Agenda 2030. Den svenska modellen står stark. Vi vet värdet av nära samverkan för att nå gemensamt uppsatta mål. Det ska vi ta vara på, lokalt, nationellt och internationellt.

Vi har stora utmaningar framför oss. Det krävs fortsatta krafttag för att bekämpa miljöproblemen och lösa klimatfrågan, både på hemmaplan och globalt. Och vi måste med full kraft bekämpa växande skillnader när det gäller folkhälsa, utbildning och inkomster, också i vårt eget land. Vi måste sluta klyftor och utjämna skillnader i förutsättningar mellan människor.

Agenda 2030 handlar också om att arbeta på nya sätt. I handlingsplanen lyfter regeringen fram sex områden där det krävs mer gemensamma insatser över traditionella sektorsgränser. Det handlar om insatser för att uppnå jämlikhet och jämställdhet, om målmedvetet arbete med hållbara samhällen, om succesiv övergång till en samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi, om ett starkt näringsliv med hållbart företagande, om en hållbar och hälsosam livsmedelskedja och inte minst om behovet av kunskap och innovation. Forskning som främjar hållbar utveckling lyfts fram som centralt för det fortsatta arbetet.

Genom Agenda 2030 förnyas det svenska samhällsarbetet. Agendan ger förändringskraft, engagerar nya generationer och stimulerar till nya samarbeten och initiativ. Den utgör en tydlig kompass för hållbarhetsarbetet och ett ramverk som är gemensamt för hela världen. Den erbjuder ett språk och en referensram, som kan förena individer, det lilla och det stora företaget, myndigheten och spetsforskningen över gränser och mellan samhällen. Agendan lyfter fram det långsiktiga perspektivet, liksom barns och ungas perspektiv, och ger nästa generation inflytande över dagens beslut.

Vi tänker globalt och agerar lokalt!

En stor del av arbetet med Agenda 2030 sker i kommuner och landsting. Här finns närheten till medborgarna och ett stort engagemang. Det starka lokala självstyret, ett signum för vårt land, ger goda förutsättningar att hitta lösningar som balanserar ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.

Nyckeln till framgång är att det finns en bred delaktighet i omställningen. Regeringen välkomnar olika typer av innovativa partnerskap och understryker näringslivets, civilsamhällets och forskarsamhällets centrala roll i arbetet. Vi vill gärna se fler idéburna-offentliga partnerskap (IOP) och regeringen har i anslutning till handlingsplanen tagit direktiv till en ny statlig utredning som ska skapa bättre förutsättningar för detta.

Nu skärper vi statens insatser för att genomföra Agenda 2030!

Våra statliga myndigheter gör stora insatser för att uppnå hållbar utveckling. Många av dessa samlas i ett nätverk för att gå före, lära av varandra och utveckla nya former för samverkan. Regeringen välkomnar detta samarbete, och tar nu sex konkreta initiativ som ska öka kraften i genomförandet:

- Ett nationellt uppföljningssystem för genomförandet av Agenda 2030 ska byggas upp. Statistiska Centralbyrån får i uppdrag att samordna utveckling och produktion av statistiken samt, i samarbete med bland annat Agenda 2030-delegationen, göra den allmänt tillgänglig.
- Myndigheternas arbete med hållbarhetsredovisningar ska utvecklas, så att alla tre aspekterna (ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet) beaktas. Ekonomistyrningsverket får i uppdrag att utreda behovet av ytterligare krav på myndigheterna.
- Ny nationell indikator för Politiken för global utveckling (PGU) ska tas fram för att bättre följa upp hur väl beslut inom samtliga politikområden i Sverige bidrar till en rättvis och hållbar global utveckling.
- Myndigheternas arbete med det nationella genomförandet av Agenda 2030 ska samlat analyseras och följas upp. Statskontoret får detta uppdrag.
- Det lokala genomförandet ska underlättas genom frivilliga nyckeltal för kommuner och landsting. Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) ska svara för detta.
- Regeringen vill se fler idéburna-offentliga partnerskap (IOP) och uppmuntra även statliga myndigheter att ingå i sådana. En ny statlig utredning får i uppdrag att ta fram riktlinjer, kriterier eller andra tillämpbara instrument för detta.

I dagens geopolitiska miljö är behovet av framtidstro viktigt. Med hårdnande politiskt klimat och oförsonlighet växer rädslan för det okända och fientligheten mot det annorlunda. Det utgör ingen bra grund för innovationer och framsteg. Det riskerar att drabba vår utveckling och därmed vår gemensamma framtid. Det faktum att alla länders stater enats och nu gemensamt jobbar med en progressiv framtidsagenda för hållbar utveckling

väcker hopp i en tid som annars riskerar att kvävas av växande nationalism och ökade motsättningar. Agenda 2030 sätter fingret på vår viktigaste uppgift i denna tid – att få oss att längta till framtiden!

Debattartikel från Finansdepartementet

"Så ska vi sätta stopp för jakten på vinster i välfärden"

Publicerad 04 december 2017

Debattartikel av civilminister Ardalan Shekarabi och sammankallande i Vänsterpartiets förhandlingsdelegation Ali Esbati (V), på DN Debatt, 3 december 2017.

En stor folklig majoritet vill att vinstjakten i välfärden stoppas. Regeringen och Vänsterpartiet är överens om att vi ska säkra att våra skattepengar går till det som de är avsedda för och inte till den vinstjakt som vi ser har skapat förödande effekter i vår gemensamma välfärd. En proposition om tillstånd för att motta offentliga medel inom skolväsendet, inklusive vuxenutbildningen och inom socialtjänstens områden, exempelvis inom äldre- och funktionshinderomsorgen kommer därför att presenteras i mars nästa år. En kommande utredning ska analysera och överväga olika alternativ som syftar till att skattemedel används till vad de är avsedda för även inom hälso- och sjukvårdssektorn.

Alltför ofta påminns vi om att marknadslogiken leder fel och urholkar välfärdens kvalitet. Vi har sett exempel på ägare som länsat skolföretag och satt det i konkurs, med följden att tiotusentals elever plötsligt stått utan skola. Vi ser också att det finns incitament för att skolor använder sig av glädjebetyg för att attrahera elever samtidigt som de håller nere lärar- och personaltätheten i syfte att öka vinstmarginalerna.

Vinstdrivande aktörer tenderar också att prioritera elever med mindre behov. Det är ingen slump. Felaktiga drivkrafter ger incitament att plocka russinen ur kakan, att till exempel välja resursstarka elever och på så sätt spä på segregationen.

Inom hälso- och sjukvården ser vi en liknande utveckling. Privata

vårdcentraler har i hög grad etablerat sig i mer välbeställda områden där hälsan är relativt god. Det finns exempel på privata kirurgkliniker där enskilda läkare fått bonus för att utföra fler kirurgiska ingrepp – vilket lett till överrapportering och oskäligt mycket skattemedel i ersättning från landstinget, samtidigt som patienter riskerar att utsättas för onödiga ingrepp.

Syftet med den reglering som vi kommer att föreslå för skolväsendet och omsorgen är att offentliga resurser ska gå till välfärden. Detta är vad vi vill åstadkomma.

1. Skattemedel ska användas till skola och välfärd

Det är förvånande att inte fler partier i Sveriges riksdag kan ställa sig bakom denna princip. I stället försöker man få det att låta som om vi vill förbjuda företag från att verka i välfärden. Det är nonsens. De som vill engagera sig i sektorn är välkomna att göra så. Men vill du göra det med våra gemensamma skattemedel så borde det vara självklart att dessa ska komma barn, äldre och brukare till del och inte gå till att starta förskolor i andra länder eller till stora vinster. Det borde heller inte vara kontroversiellt att välfärdsverksamhet som finansieras av skattemedel med demokratiskt fastlagda, samhälleliga mål också måste bidra till uppfyllandet av dessa mål. Det räcker inte med att säga att enskilda verksamheter borde vara bra. Vi är skyldiga att se till att våra välfärdstjänster samlat sett håller god kvalitet och motverkar social segregering.

2. Vi vill stärka den idéburna sektorn

Samtidigt som vinstjakten ska stoppas ska vi värna valfriheten och mångfalden i välfärden. De senaste decennierna har den idéburna sektorns andel av utförandet av välfärdstjänster varit liten och inte heller ökat. Tvärtom har trenden varit att små företag köpts upp av stora koncerner. Vårt besked är att seriösa välfärdsaktörer som sätter verksamhet och samhällsansvar före vinstintressen kommer att garanteras rättvisa villkor att verka inom välfärden. De idéburna aktörerna drivs inte av möjligheten att göra stora vinster och kommer därför inte heller att omfattas av vinstbegränsningen.

3. Vi tror på långsiktighet i motsats till kortsiktig vinstjakt

I den föreslagna regleringen tas hänsyn till att underskott kan förekomma under exempelvis uppstartsskeden. Underskott ett räkenskapsår får enligt förslaget föras vidare maximalt tre räkenskapsår, det vill säga aktörer som haft låga resultat kan ta igen dessa de tre efterföljande åren och får då göra ett högre rörelseresultat.

Vinster som överstiger en marknadsmässig avkastning på det operativa

kapitalet ska med den aviserade regleringen återinvesteras i verksamheten. De ska inte kunna delas ut till ägarna eller användas till uppköp av annan verksamhet. Vinstregleringen ska inte kunna kringgås via bokföringsmässigt trixande. Inget företag ska heller tvingas att gå med förlust. Just nu slipar vi på dessa förslag för att se till att de är så träffsäkra som möjligt.

4. **Vi vill få bort vinstjakt som incitament i vården**

Vi är också överens om att nu tillsätta en särskild utredning som med början i juni nästa år ska lämna förslag på hur vi kan säkra att skattemedel används till det de är avsedda för även inom hälso- och sjukvårdssektorn och att säkerställa att det är hur sjuk du är som ska avgöra vilken vård du får – inte storleken på vare sig din egen eller någon annans plånbok.

Uppdraget innefattar bland annat att analysera och överväga olika alternativ till nuvarande styr- och ersättningssystem samt lagen om valfrihetssystem (LOV) med en behovsstyrd vård som ledstjärna. Utredningens förslag ska bidra till att privata och offentliga aktörer får lika ansvar för bland annat folkhälsoarbete, forskning och utbildning. De ska också ta sin utgångspunkt i tillit till personalens kompetens och förmåga, och inte innebära ny betungande administration för vårdens personal.

En majoritet av svenska befolkningen vill få bort vinstjakten från välfärden. Det är en åsikt som också delas av borgerliga väljare. Enligt en tidigare SOM-undersökning från 2013 framgår att även de som själva använde privata alternativ eller hade nära anhöriga som gjorde det var negativa till vinstutdelning. Även de som i undersökningen tyckte att det var "mycket viktigt" med valfrihet ansåg emellertid att det inte skulle vara tillåtet med vinstutdelning. Det finns helt enkelt ingen motsättning här. De borgerliga partierna och Sverigedemokraterna sitter dessvärre i knät på vinstlobbyn och vägrar lyssna på sina egna väljare i den här frågan.

Den personal som sliter för allas vårt bästa både inom privat och offentligt ägda verksamheter, måste få göra sitt jobb utifrån välfärdens kärnvärden, utan att pressas av vinstmotiven.

Vi ser stora behov att stärka välfärden framöver. Därför behövs nu regelverk som säkerställer att skattemedel som ska gå till investeringar och förstärkningar stannar i välfärden och kommer alla till del. Vi arbetar nu intensivt med att finslipa välfärdsutredningens förslag. När jakten på vinst går ut över våra barn, våra äldre och våra sjuka har någonting gått alldeles

snett. Vi som politiker har ansvar för att göra allt vi kan för att ställa det till rätta.

Debattartikel från Finansdepartementet, Socialdepartementet

”Välfärdens proffs måste ges större frihet i arbetet”

Publicerad 18 augusti 2017

Debattartikel, Svenska Dagbladet, Styrmodellerna som kallas New Public Management har skapat en stor administrativ börda i många verksamheter, men inte nödvändigtvis högre kvalitet. Det skriver ministrarna Annika Strandhäll och Ardalan Shekarabi.

1990-talets tro på att marknadsmekanismer är lösningen på allt var naiv. Det som var tänkt att leda till lägre priser, bättre kvalitet och större effektivitet har visat sig ge det rakt motsatta. Styrsystemen är kostnadsdrivande och personalen ägnar sig i för hög utsträckning åt administration, när de borde ägna sig åt brukarna eller eleverna. Den stress och press som gör välfärdens medarbetare sjuka av sitt arbete måste brytas.

Det är du som är undersköterska, lärare och socialsekreterare som är proffset. Du har rätt till en bra arbetsmiljö och att erkännas för din kompetens. Vill vi fortsatt ha en god välfärd med hög kvalitet har vi inte råd med att kompetenta välfärdsarbetare lämnar arbetet på grund av en ohållbar arbetssituation.

Vi har historiskt sett varit bra på den fysiska arbetsmiljön i Sverige. Närvarande skyddsombud och hög kunskap är viktiga delar som länge varit på plats. Vi kan nu se en trend de senaste 15 åren där besvär till följd av fysisk belastning på jobbet har minskat. Det är bra. Tillsammans med fackförbund och arbetsgivare har politiken drivit på denna utveckling.

Samtidigt ser vi hur den psykiska belastningen har ökat och bland sjukskrivningar utmärker sig psykiatriska diagnoser tydligt. Varannan kvinna och mer än var tredje man som är sjukskriven är det med en psykiatrisk

diagnos. Det handlar ofta om stress eller utmattning. För att möta detta behövs andra verktyg. Sverige måste också bli bäst på den psykosociala arbetsmiljön.

Våren 2016 lanserade regeringen en arbetsmiljöstrategi för att förbättra den psykosociala arbetsmiljön på svenska arbetsplatser och Arbetsmiljöverket tog fram nya föreskrifter som började gälla samma vår. Det är två viktiga och efterlängtrade delar för att förbättra arbetsmiljön.

Det är ett första steg. Men mer måste göras och vi behöver särskilt förbättra för kommun- och landstingssektorns medarbetare, där vi ser både en hög sjukfrånvaro och en hög psykisk belastning i arbetet. Det är en stor utmaning. Jämfört med arbetsmarknaden i stort har kommuner hela 85 procent och landstingen nära 60 procent högre sjukfrånvaro. Bara äldreomsorgen har dubbelt så hög sjukfrånvaro som arbetsmarknaden i övrigt. Det är oacceptabelt.

En central del för att skapa en bättre arbetsmiljö för välfärdens medarbetare handlar om att förändra styrningen av välfärden. Vi måste erkänna att den stora kontrollapparaten som byggdes upp till följd av att styrmodellerna New Public Management infördes i offentlig sektor på 1990-talet har skapat en stor administrativ börda för medarbetarna, men inte nödvändigtvis högre kvalitet i verksamheterna.

Det handlar om att använda våra gemensamma resurser på bästa sätt. Men i dag är det alltför svårt att styra utifrån kvalitet, i stället styr man ofta efter det som är lätt att mäta. I alldeles för stor utsträckning ägnar sig vårdbiträden i hemtjänsten åt minutrapporering och att fylla i blanketter, i stället för att ägna sig åt de äldre. Lärarna ägnar i sin tur onödigt mycket tid åt administration, när vi vet att deras undervisning behövs i klassrummen.

Målstyrningen och marknadiseringen i välfärden har skapat en ökad byråkratisering, detaljstyrning och en försämrad arbetsmiljö för de som jobbar och håller upp vår välfärd, i stället för en bättre kvalitet i verksamheten.

För att få till friska arbetsplatser måste vi tänka om. Krav och förutsättningar måste hänga ihop. Arbetsbelastningen måste bli rimlig och det offentliga måste ta sitt personal- och arbetsgivaransvar. Det är en ödesfråga för att vi tillsammans ska ha tillgång till en god välfärd både i dag och i morgon.

Regeringen prioriterar nu flera viktiga reformer för att välfärdens

medarbetare ska ha friska arbetsplatser och en högt värderad kompetens.

1. Dags för friska arbetsplatser.

För att vända utvecklingen till ökad hälsa och minskad sjukfrånvaro har regeringen lagt fram ett brett åtgärdsprogram med 25 olika åtgärder. Alla är nu igångsatta och kan ses ge effekt. För att se till att detta håller i över tid har regeringen instiftat ett samarbete med arbetsmarknadens parter, där parterna kommit överens om åtgärder i syfte att nå friska arbetsplatser. Det är ett nödvändigt verktyg för att nå målet om en låg, och över tid, stabil sjukfrånvaro.

2. Låt proffsen vara proffs.

Tillitsreformen är regeringens stora initiativ inom det förvaltningspolitiska området och syftar till att låta proffsen vara proffs. Sedan regeringen tillträdde har vi satt i gång ett arbete för att införa en mer tillitsbaserad styrning i offentlig sektor. På statlig nivå har Statskontoret presenterat över 30 åtgärdsförslag som nu bereds av regeringen. Därtill har regeringen tillsatt Tillitsdelegationen som har över 10 pilotprojekt i kommuner och landsting för att komma bort från bland annat minutstyrningen i hemtjänsten.

3. Meningsfull delaktighet.

I jakten på valfrihet och mätbarhet har personalen blivit bortglömd och nedprioriterad, det vet vi är ett slöseri med kunskap, erfarenhet och drivkraft. Vi vill i stället lyfta personalens kompetens och perspektiv. I det ska staten föregå med gott exempel, därför ger vi nu Statskontoret i uppdrag att se över hur myndigheter involverar medarbetare i verksamheter i kommuner och landsting när statliga styrdokument utformas. Den verksamhetsnära kompetensen behövs för att utveckla och stärka välfärden. Nu ser vi över hur vi skapar delaktighet på bästa sätt.

Vi tar ansvar och ger ett löfte till välfärdens medarbetare. Det är ni som är proffsen och ni ska inte bli sjuka av era jobb. Arbetet ska präglas av delaktighet och meningsfullhet, inte av stress till följd av överdrivna återrapporteringskrav. Vi förtjänar en välfärd som vill mer än så, såväl när vi tar del av välfärden som när vi arbetar i den.

Annika Strandhäll, socialminister
Ardalan Shekarabi, civilminister

Debattartikel från Finansdepartementet

Regeringen vill snabba på arbetet med öppna data

Publicerad 15 maj 2017

Civilminister Ardalan Shekarabi, debattartikel, DN Debatt, 15 maj 2017.

Digitaliseringen av samhället går rasande fort och data beskrivs ibland som informationssamhällets viktigaste råvara. Produktionen av data ökar explosionsartat samtidigt som kostnaden för att producera, förmedla och lagra den minskar dramatiskt. Det innebär till exempel att 90 procent av den data som finns i dag har skapats de senaste två åren och mer data kommer att skapas år 2017 än vad som skapats under de senaste tusen åren av vår mänskliga civilisation. Vi producerar i dag data i en sådan mängd att vår tid kommit att kallas för det datadrivna samhället. Det är också tillgången till data som har drivit fram de digitala tjänster som vi har vant oss att använda i våra smarta telefoner. Det kallas för datadriven innovation.

Offentlig sektor ska vara en självklar del av det datadrivna samhället och producerar dagligen stora mängder data. Det handlar om data som rör bland annat geografi, meteorologi, ekonomi, trafik, turism, skog, lantbruk och vetenskap som kommer från till exempel register, sensorer eller rapporter. I merparten av dessa data finns innehåll som har både ekonomiska och samhällsnyttiga värden för människor och företag, om de skulle användas. Problemet är att uppgifterna i dag inte tas tillvara och vidareutnyttjas på rätt sätt och av rätt aktör. Genom att ha identifierat problemet är vi också skyldiga att agera.

En undersökning från EU visar att 1 500 människor skulle kunna räddas från att dö i trafiken, 630 miljoner timmar skulle kunna sparas i mindre bilköer, 25 000 jobb skapas och att drygt 17 miljarder euro skulle kunna sparas om offentliga data publiceras som öppna data inom EU-området. Det är inte försvarbart att vi fortsätter med detta slöseri som både leder till minskad

konkurrenskraft och ineffektivt nyttjade av statens resurser.

Flera mätningar pekar på att Sverige har halkat efter vad gäller tillgängliggörandet och vidareutnyttjandet av öppna data. Inom EU betraktas vi inte längre som en av de ledande länderna inom öppna data och Riksrevisionen pekar på att det finns en hittills outnyttjad samhällsekonomisk potential i öppna data. Så kan vi inte ha det längre. Sverige ska vara ledande i digitaliseringsfrågor eftersom det har en direkt inverkan på jobben och ekonomin i vårt land.

Därför kartlägger och snabbar regeringen nu på arbetet med öppna data, grunddata och datadriven innovation som ett led i processen att öka takten i digitaliseringen av den offentliga sektorn. Men offentlig sektor kan inte göra detta helt på egen hand. Genom öppen och datadriven innovation kan allt fler bidra till morgondagens digitala välfärdssamhälle. Ökat vidareutnyttjande av öppna data bidrar till ökad tillväxt, delaktighet och effektivitet. Genom ett antal insatser förbättrar vi nu möjligheterna att förädla den samhällsgemensamma resurs som offentliga data utgör.

1. **Öka tillgängliggörandet av öppna data.** I dagsläget finns stora mängder data som kan tillgängliggöras och matchas med rätt användare. För att snabba på tillgängliggörandet får Statskontoret i uppdrag att kartlägga hinder för vidareutnyttjandet av öppna data. Uppdraget kompletterar det uppdrag som Riksarkivet har fått att främja statliga myndigheters arbete med att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande. Genom dessa uppdrag sänker vi trösklarna för myndigheter att publicera och för enskilda att hitta öppna data. Till exempel visar kartläggningar som Lantmäteriet gjort att det inom skogsnäringen skulle kunna skapas nya jobb och att jordbruket skulle kunna spara väsentliga mängder fosfor och om alla aktörer haft samma kartunderlag.
2. **Öka vidareutnyttjande av öppna data.** Nyttan med öppna data uppstår först när någon kan och vill använda den. Tillväxtverket får därför i uppdrag att främja öppen och datadriven innovation, vilket i sin tur ska öka vidareutnyttjandet av öppna data. Uppdraget innefattar bland annat att utveckla en plattform för utmaningsdriven innovation som offentliga aktörer kan använda sig av för att lösa problem utan att specificera hur problemet ska lösas. Det offentliga sitter inte alltid på de bästa idéerna om hur en utmaning ska lösas och behöver därför ta hjälp av akademi och näringsliv.
3. **Gör grunddata till basen i den datadrivna förvaltningen.** Det finns stora effektivitetsvinster med att ha en nationell digital infrastruktur. En sådan underlättar för myndigheter, kommuner och landsting att fokusera

på sin kärnverksamhet. I budgetpropositionen för 2017 beslutade regeringen att vissa nationella digitala tjänster och utbyte av grunddata mellan statliga myndigheter ska finansieras centralt. Regeringen har nu gett Ekonomistyrningsverket i uppdrag att den 31 maj lämna förslag till en finansieringsmodell för avgiftsfritt informationsutbyte av grunddata mellan myndigheter och kommuner och landsting.

Folkbokföringsuppgifter är ett exempel på grunddata som nu kan delas fritt mellan myndigheter, vilket kan förmodas minska kostnaderna för fakturering och dubbellagring.

4. **Främja datadriven innovation.** Regeringen måste kunna säkerställa att myndigheterna har de digitala förmågor som krävs för att driva utvecklingen med digitaliseringen av verksamheten framåt. För att kunna uppnå detta är vi såklart beredda att bil granskade. Regeringen ger därför OECD i uppdrag att göra en översyn och komma med förslag på hur Sverige kan öka takten i utnyttjandet av data i offentlig sektor.

Med dessa steg sänker vi trösklarna för de som vill publicera öppna data samtidigt som vi gör det enklare för de som vill vidareutnyttja densamma. Det är viktiga satsningar för att snabba på digitaliseringen av det offentliga Sverige och öka vår innovationsförmåga. Allt eftersom den offentliga verksamheten blir en integrerad del av det datadrivna samhället bör vi gemensamt bygga en kultur där privata och offentliga sektor samverkar kring produktion och användning av data. Det handlar om att tillsammans skapa samhällsnytta.

Svenska företag har utmärkta möjligheter att skapa innovativa tjänster i det framväxande datadrivna samhället. Här kan framtida exportframgångar gömma sig. Där det finns samhällsnytta att hämta ska det offentliga finnas med som en aktiv samverkanspartner och testbädd. Det är dags att myndigheterna trycker på gaspedalen och öppnar upp för mer öppen och datadriven innovation i samverkan med akademi och näringsliv. Ett smartare Sverige byggs inte av sig självt utan av vilja och samverkan. Det var ett recept som byggde Sverige starkt under 1900-talet. Nu uppdaterar vi framgångsreceptet, anpassat för den digitala epok vi lever i, och bygger Sverige ännu starkare.

Debattartikel från Finansdepartementet

En lösning på global utmaning

Publicerad 13 februari 2017 Uppdaterad 13 februari 2017

Civilminister Ardalan Shekarabi, debattartikel, Dagens industri, 13 februari 2017.

Mexiko och Centralamerika drabbas varje år av naturkatastrofer – översvämningar, jordbävningar, torka och tropiska stormar. Utsatta områden behöver lösningar för att bättre kunna hantera akuta situationer. Men det handlar också om förebyggande lösningar för att göra system och infrastruktur motståndskraftigare mot klimatförändringarna. Den här veckan leder jag en delegation dit med svenska företag som kan leverera varor och tjänster som svarar mot växande behov i regionen.

Vi befinner oss mitt i den moderna tidens största flyktingströmmar, kriser, naturkatastrofer och klimateffekter. I detta kan Sverige göra skillnad. Svenska företags kompetens efterfrågas i ökande grad både av FN och enskilda länder.

Det gäller inte minst varor och tjänster som står för hållbarhet, kvalitet, innovation, gynnsamma livscykelkostnader och systemintegration. På den humanitära sidan kan de exempelvis bidra till att bättre hjälpa människor på flykt och i nöd, och till nödvändig hushållning med knappa resurser.

Sveriges exportstrategi är en angelägenhet för hela regeringen. Att leda företagsdelegationer är en prioriterad uppgift. I oktober 2015 ledde jag Sveriges första företagsdelegation någonsin till ett flyktingläger – al Azraq i Jordanien. Den följdes upp av en andra fältinsats i Östafrika. Mina kolleger har lett delegationer som har gått till olika upphandlingsnav i FN-systemet, bland annat Genève och Köpenhamn, liksom till klimatutsatta länder i Asien: Filippinerna, Thailand och Vietnam.

De här främjandeinsatserna är fortfarande i en utvecklingsfas. Men utvärderingarna hittills visar att de har genererat många affärssuppslag. Ofta

handlar det om företag som står för en kombination av innovation och en brinnande vilja att bidra med lösningar för att möta de globala utmaningarna. En ovanligt hög andel var små och medelstora företag.

Kopplingen till svensk innovationskraft behöver ytterligare stärkas. Därför är det glädjande att en grupp bestående av forskningsinstitutet RISE, svenska företag, enskilda organisationer samt myndigheter nu som ett pilotprojekt ska ta fram en innovationsplattform för fältlösningar till kris- och katastrofhantering på området vatten–sanitet–hygien.

Förutom min självklara vilja att stödja svenska exportföretag, har jag som civilminister ett särskilt intresse för den här typen av insatser. I regeringen samordnar jag tillsammans med Isabella Lövin Sveriges genomförande av Agenda 2030 och arbetet för att uppfylla FN:s hållbarhetsmål. Självklart finns det en tydlig koppling mellan vad vi gör här på hemmaplan och hur vi agerar internationellt och multilateralt.

Jag har ibland fått frågan om det är rimligt att svenska företag ska tjäna pengar på andras olycka. Mitt svar är enkelt: De globala utmaningarna kommer aldrig att klaras av om inte den privata sektorns resurser och innovationskraft mobiliseras.

Det sker bäst genom att tillåta företagen att styra mot innovation och hållbarhet i deras normala kärnverksamhet – alltså affärer och investeringar. Här kommer ett annat av mina ansvarsområden in, nämligen offentliga upphandlingar.

I Sverige sker en stark utveckling mot hållbar upphandling och innovationsupphandling. Våra erfarenheter här hemma borde kunna ge avtryck på det multilaterala och globala planet. Rätt använd kan hållbar upphandling vara ett kraftfullt instrument för att genom FN-systemet och utvecklingsbankerna styra mot bättre hållbarhet och måluppfyllelse i Agenda 2030.

Dessa frågor ser jag fram emot att diskutera med motparter i de länder jag ska besöka – Mexiko och Guatemala – och med regionala företrädare och representanter för FN och utvecklingsbanker som vi ska träffa. Våra svenska företags bidrag till att lösa globala utmaningar är en självklar del av detta.

Debattartikel från Finansdepartementet

”Digitaliseringen av offentlig sektor ska nu snabbas på”

Publicerad 02 december 2016 Uppdaterad 02 december 2016

Civilminister Ardalan Shekarabi, debattartikel, DN
Debatt, 2 december 2016.

I offentlig sektor läggs upp emot 45 miljarder kronor på it varje år. Samtidigt visar granskning efter granskning att vi borde få ut mer av dessa investeringar. Detta bekräftas i Riksrevisionens senaste rapport om digital förvaltning i Sverige. Det finns miljarder att spara genom ökad effektivisering. Det är resurser som behövs till välfärdens verksamheter.

Sverige har en väl fungerande offentlig sektor som de flesta av oss har ett stort förtroende för – med all rätt. Sverige har väl fungerande myndigheter, kommuner och landsting. Även i digitaliseringen var vi tidigt ute, med världsunika databaser och säkra IT-system. Många myndigheter har i dag en imponerande mängd e-tjänster. Men vi har halkat efter kraftigt de senaste tio åren.

Sverige är enligt EU:s nyligen publicerade jämförande studie av digital förvaltning sämst i Norden på områden där vi är vana att vara i världsklass; när det gäller användarvänlighet, hur transparenta vi är och hur säkra e-tjänster vi har. En annan undersökning visar att bara 2 av 10 medborgare är nöjda med hur kommunerna lever upp till förväntningarna på digital service. Detta kostar både i form av frustration för medborgaren och onödiga skattepengar. Skillnaderna är dessutom stora beroende på var du bor i landet och vilken myndighet du möter. Vänder vi inte den här utvecklingen riskerar vi att inom en nära framtid stå inför en förtroendekris. Vi behöver säkra likvärdig service för alla medborgare i vårt land, oavsett om du bor i storstad eller på landsbygd.

Därför genomförs nu på kort tid en rad reformer för att öka takten i

digitaliseringen av offentlig sektor. För första gången i svensk politik kommer vi att driva igenom ett digitaliseringspaket för alla Sveriges myndigheter och i samarbete med kommuner och landsting. Målsättningen är tydlig: Sverige ska återta sin position som världsledande inom digitalisering.

En nationell digital infrastruktur. Vi har i dagsläget en otillräcklig nationell samordning av den digitala infrastrukturen för offentlig sektor. Skattebetalarna betalar i dag för liknande it-lösningar i 347 myndigheter, 290 kommuner och 20 landsting. Det är inte ändamålsenligt att betala flera gånger för information som ägs av en annan del av förvaltningen, myndigheterna måste tala med en röst gentemot medborgare och företag. Vi ska inte ha ett system där det som en gång finansierats av skattemedel inte återanvänds. Från och med 2017 finansieras därför prioriterade nationella digitala tjänster och grunddata centralt. Ambitionen är att den digitala tjänsten "Mina meddelanden" ska införas i alla myndigheter samt att kommuner och landsting ska ges möjlighet att ansluta sig. Målet är att myndighetsbrev per post därmed ska fasas ut. Det gör att medborgaren enklare kan hantera sin myndighetspost på ett ställe. Nästa steg är att se över hur fler nationella digitala tjänster kan utvecklas för hela den offentliga sektorn. Vi ser också att uppgifter endast ska behöva lämnas en gång. Har man som företagare en gång lämnat in en uppgift till exempelvis Skatteverket så ska Bolagsverket kunna hämta uppgifterna därifrån. Det ska vara enkelt att ha kontakt med det offentliga Sverige, och så långt det är möjligt, ska man som medborgare och företag inte behöva lämna samma uppgift flera gånger.

Ökad digital mognad. Vi köper it i staten för 15 miljarder varje år samtidigt som vi ser att it-projekten i staten drar över budget med flera hundra miljoner varje år och att det då och då sker större misslyckanden. Alla delar av det offentliga Sverige behöver öka sin digitala mognad. Mellan 1-2 miljarder läggs uppskattningsvis i onödan på it-drift. Pengar som istället behövs i välfärdens verksamheter. Det behövs en ökad digital kompetens på alla nivåer i offentlig sektor genom ökad samordning och höjd beställarkompetens. Vi kommer därför se över behovet av en central funktion som ska vara till stöd för alla myndigheter. Regeringen har för första gången gett Ekonomistyrningsverket i uppgift att kartlägga och jämföra it-kostnader mellan olika myndigheter i syfte att få en bild över de samlade utgifter som finns inom it. Nästa steg är att se över hur vi kan samordna it-driften i staten.

Digital innovationsförmåga. I ett informationssamhälle är data själva kärnan i ekonomin och Sveriges offentliga sektor har en närmast unik mängd

data. Våra myndigheter var tidigt ute med att skapa statistik och register, allt från folkbokföring, fastighetsregister till vägtrafikregister. Trots att vi är ett av världens mest transparenta och öppna länder är data en underutnyttjad tillgång. Det är i dag inte tillräckligt enkelt för företag eller andra organisationer att hitta eller använda offentlig data. Öppen data handlar i grunden om att ge andra aktörer möjligheten att komma med lösningar på våra gemensamma problem. Staten har ett ansvar att tillgängliggöra öppen data och ge medborgarna rätt förutsättningar att kunna använda sig av den. Regeringen har därför gett Riksarkivet i uppdrag att leda arbetet med att öka tillgängligheten av öppen data väsentligt i hela myndighetssverige.

Röja juridiska hinder för ökad digitalisering. Lagstiftningen behöver uppdateras så att den ger ett tillräckligt stöd för digital utveckling och samverkan inom offentlig sektor. Lagar och förordningar är grunden till ett rättssäkert samhälle, samtidigt som de måste vara förenliga med den snabba utveckling som vi nu ser inom digital förvaltning. Många myndigheter, kommuner och landsting har länge påpekat att det finns stora hinder. Därför har regeringen i veckan tillsatt en utredning som ska kartlägga och föreslå ändringar i den lagstiftning som i onödan försvårar för digitalisering av offentlig sektor.

En myndighet med samlat ansvar. Den svenska förvaltningsmodellen med fristående myndigheter har tjänat oss väl. Men nu måste vi sätta individen i centrum istället för organisationen. För att till exempel eleven, föräldern eller patienten ska känna sig trygg och få den service som den är berättigad till, var i landet man än bor, behöver det offentliga Sverige samverka i större utsträckning. För att driva på den digitala utvecklingen behövs ett samlat ansvar på en myndighet som håller ihop landet. Därför har regeringen beslutat utreda möjligheterna att samla ansvaret för digitaliseringsfrågorna i en myndighet. Något som redan finns i till exempel Danmark, Norge och Finland.

Flera miljarder kan frigöras i offentlig förvaltning genom att vi nu växlar upp arbetet med digitaliseringen av svensk förvaltning. En rättssäker och effektiv förvaltning stärker demokratin. En väl fungerande förvaltning är grundläggande för ett samhälle som håller samman. Ett samhälle där vi kan hindra överutnyttjande av välfärdssystemen samtidigt som vi förbättrar den offentliga servicen för företag och privatpersoner. Nu tar vi ett samlat grepp och genomför de förändringar som behövs för att Sverige ska påbörja resan mot en modern offentlig förvaltning i världsklass.

Debattartikel från Finansdepartementet, Utbildningsdepartementet

Marknaden får inte styra skolan

Publicerad 07 november 2016 Uppdaterad 07 november 2016

Utbildningsminister Gustav Fridolin, gymnasie- och kunskapslyftsminister Anna Ekström och civilminister Ardan Shekarabi, SvD, 6 november 2016. **VINSTER I VÄLFÄRDEN** Utvecklingen i skolan sedan 1990-talet är vår tids stora politiska misslyckande. Nu behöver vi stabila överenskommelser där kunskap står i centrum - inte vinstjakt.

Det svenska skolsystemet är världsunikt i hur det bygger på marknadsmekanismer. Inget annat land i världen kombinerar fritt skolval, avreglerad etableringsrätt för fristående skolor, offentligt finansierad skolpeng och vinstintresse. När reformerna bakom detta avreglerade skolsystem röstades igenom på 1990-talet var tanken att det skulle höja resultaten, stärka likvärdigheten och skapa en mångfald av pedagogiska alternativ anpassade efter elevernas olika behov.

Med facit i hand är det tydligt att så inte blev fallet. I en Harvardstudie från 2012, där man jämförde kunskapsutvecklingen i 49 olika länder mellan 1995 och 2009, hade Sverige sämst utveckling av alla. Det är vår tids stora politiska misslyckande. Många olika faktorer har sammantaget bidragit till denna utveckling och alla måste nu vara öppna för att ompröva så vi kan bygga ett starkare skolsystem. Då måste också marknadsmodellerna ifrågasättas.

I den här artikeln vill vi, från regeringens håll, redogöra för några viktiga utgångspunkter inför de kommande diskussionerna, med partier på båda sidorna blockgränsen.

Valfrihet och fristående skolor är här för att stanna, men likvärdigheten mellan skolor måste säkerställas. Många fristående skolor gör ett bra jobb

och bidrar till den pedagogiska utvecklingen. Men det finns ett antal systemfel som måste åtgärdas. I dag sorteras barn mellan olika skolor i alldeles för hög utsträckning utifrån bakgrund och föräldrars utbildningsnivå. Bostadssegregationen förstärks i skolsegregation. Skolor med tuffare förutsättningar har ofta svårare att rekrytera erfarna lärare, och de skilda förutsättningarna leder till att barn i olika skolor möts av skilda krav och förväntningar från skolpersonalen. En avgörande framtidsfråga för den svenska skolan är att segregationen minskar. Vi vill behålla möjligheten att välja skola, men skolvalet behöver kombineras med starka system för att skapa likvärdighet och bryta segregation mellan skolor. Urvalssystemen ska kunna utformas så att de skapar bättre förutsättningar för blandade klasser med elever från olika bakgrunder än vad de gör i dag. Vi behöver hitta sätt att öka drivkraften för skolor att arbeta med elever med olika bakgrund och förutsättningar, där en tänkbar väg framåt är en mer kompensatorisk finansiering.

Ett skolsystem byggt på tillit och kvalitet.

Vinsten som drivkraft för att bedriva skolverksamhet är problematisk av flera skäl. Pedagogiska vägval ska styras av vad som ger bästa möjliga skola. Höga betyg ska ges för att eleverna uppnår dem, inte för att det ger en bra bild av skolan. Ett oreglerat vinstintresse i kombination med skolpeng skapar en drivkraft att sänka kostnaderna på bekostnad av kvaliteten. Om en skola exempelvis lyckas attrahera ett mer resursstarkt urval av elever så kan goda resultat erhållas trots att man minskar lärartätheten, håller låga lärarlöner eller har hög andel obehöriga lärare.

Detta gör sammantaget att den som värnar kunskap och kvalitet men inte vill ifrågasätta fristående skolors möjlighet att ta ut vinster riskerar behöva ägna sig åt snåriga detaljregleringar. Sådana regleringar står i bjärt kontrast till vad som var syftet med friskolereformen från början: pedagogisk mångfald och nära anpassning till elevernas behov. Bara i Sverige har vi sett en kraftigt ökande byråkrati kring skolan under 2000-talet. Svensk skola ska drivas med kunskap som ledstjärna. I valet mellan att släppa fram alla huvudmän och sedan detaljreglera dem, eller att ha god kontroll på vilka som får driva skola och bara släppa fram kvalitetsmotiverade huvudmän, väljer vi det senare.

Resursutnyttjandet i skolsystemet ska öka och marknadens logik ska inte styra. I nuvarande system finns det ingen aktör som har förutsättningar att ha det samlade planeringsansvaret för skolverksamheten inom ett geografiskt område.

I stora delar av landet kan eleverna långt ifrån välja mellan alla gymnasieprogram. I andra fall konkurrerar flera kommunala och fristående skolor om ett alltför litet elevunderlag med halvtomma klasser. Marknaden har inte lett till ett bra utbud av alla gymnasieprogram i alla delar av landet, däremot till ett överutbud av breda populära program i starka marknadslägen. Det är ett dåligt resursutnyttjande som leder till allvarliga brister på yrkesutbildad arbetskraft i stora delar av landet.

Det är tydligt att de reformer av skolan som genomfördes på 1990-talet inte fick önskade konsekvenser. Vi vill hitta långsiktigt stabila överenskommelser på skolområdet där kunskap, likvärdighet och bildning står i centrum - inte skolföretagens vinstjakt. Efter att Valfärdsutredningen presenteras i morgon kommer regeringen att samtala med de borgerliga partierna kring de förslag om vinstbegränsning som utredningen lägger fram. Skolan är alldeles för viktig för att användas som ett slagträ i den politiska debatten.

Gustav Fridolin
utbildningsminister

Anna Ekström
gymnasie- och kunskapslyftsminister

Ardalan Shekarabi
civilminister

Debattartikel från Finansdepartementet

Inkomst till eget bolag ska minska statsrådspensionen

Publicerad 26 augusti 2016 Uppdaterad 26 augusti 2016

Civilminister Ardalan Shekarabi, debattartikel, DN
Debatt, 26 augusti 2016

Hemma hos den mångårige statsministern Tage Erlander fanns vid hans bortgång ett antal pennor märkta "Tillhör Statsverket". Aina Erlander, hans fru, lämnade sedan tillbaka pennorna med motiveringen "att det var statens egendom".

Lika mycket som det är en vacker historia så finns det lärdomar att dra. De krav vi ställer på andra ska vi också ställa på oss själva. I en polariserad värld där auktoriteter utmanas och där myter blixtnabbt kan spridas är behovet av öppenhet och tillit till myndigheter, statsförvaltning och politiker större än någonsin. Det förutsätter regelverk och villkor med hög folklig förankring.

Den offentliga förvaltningen har en central roll i utvecklingen av Sverige. En rättssäker, transparent och effektiv förvaltning stärker demokratin. Dess legitimitet bygger på folkligt förtroende för regelverken och dess företrädare.

För regeringen är det viktigt att slå vakt om världens mest öppna statsförvaltning och värna det förtroende som medborgarna historiskt har visat samhällets institutioner. I detta arbete är en central pusselbit i regeringens tillitsreform att stärka en god förvaltningskultur och se över frågor om villkor och ersättningar till myndighetschefer och politiker. Villkor och ersättningar som av svenska folket upplevs som oskäliga riskerar att få negativa konsekvenser för förtroendet till myndighetschefer och politiker.

De flesta medborgare kommer så gott som dagligen i kontakt med någon del av offentlig sektor. Kommunala och statliga myndigheter fattar dagligen

tusentals beslut som påverkar människors vardag i frågor såsom hur och var du får bygga, ditt barns rätt till särskilt stöd i skolan eller en nära släktings rätt till ersättning pga. sjukdom. Ett ambitiöst välfärdssamhälle vilar på tilliten till och förtroendet för de beslut som fattas.

Det är därför avgörande för dess legitimitet att offentlig verksamhet är öppen samt att den bedrivs sakligt och opartiskt och att medborgarnas pengar används så effektivt som möjligt.

I ett internationellt perspektiv har vi svenskar ett högt förtroende för offentlig verksamhet. Allmänhetens förtroende är naturligtvis olika starkt för olika myndigheter och institutioner men på ett generellt plan kan vi vara stolta över svensk förvaltning.

Sverige är ett land som kommer väl ut i internationella jämförelser på viktiga områden. Det kan handla om klimatomställning, jämställdhet eller innovationskraft. Forskning av bl.a. Bo Rothstein visar att en avgörande förklaring till framgång på många av dessa områden är en väl fungerande förvaltning. Den senaste Långtidsutredningen diskuterade i sitt huvudbetänkande dessa tankegångar. Utredningen menar att det sannolikt finns ett självförstärkande samband; väl fungerande institutioner bygger upp en tillit som i sin tur får institutionerna att fungera bättre.

Det handlar inte bara om en fungerande rättsordning utan också om grundläggande principer för hur verksamheten bedrivs. Mest betydelsefullt är det i den del av förvaltningen som är närmast medborgarna. Det är polisen i ditt närområde, läraren i barnens skola, föreståndaren på svärmors äldreboende och andra vi kommer i kontakt med i vardagen som bär tilliten.

Medborgarna ska kunna lita på regelverken och dess efterlevnad men också att myndighetsföreträdare agerar som föredömen. Därför är det oroande när det på senare tid kommit signaler om att tillståndet i alla delar av den svenska förvaltningen inte stämmer överens med vår gemensamma förväntan om en förvaltning i yttersta världsklass. Uppmärksammade händelser i Förvaltnings- och Myndighetssverige under senare tid har utmanat förtroendet och tilliten till avgörande institutioner.

Även när förtroendet för professionen och den enskilde statstjänstemannens integritet utmanas genom detaljstyrning och negativa följder av styrmodeller som betecknas "New public management" äventyras tilliten till institutioner. Att kunna lita på varandra och inte i detalj övervaka eller styra är långsiktigt avgörande för en effektiv förvaltning.

Vårt land bygger på tillit. Att kunna lämna dörren olåst och att vara säker på att vi alla är lika inför lagen bygger på samma principer. Om vår förmåga att se oss själva i andra, om samarbete mellan människor snarare än konkurrens.

Samhällen hålls samman av dess institutioner och förtroendet för dess företrädare. Därför måste politiken sätta märket eftersom det i nästa steg kommer att färga av sig på övriga samhällsliga institutioner. Här har regeringen ett centralt uppdrag och jag som civilminister och ansvarig för svensk förvaltning ett specifikt ansvar.

På regeringens uppdrag arbetar därför Värdegrundsdelegationen för att utbilda och informera om det speciella med tjänstemannarollen: opartiskhet, saklighet och oväld. Viktiga initiativ och regelverksförändringar för att stärka förtroendet för våra gemensamma institutioner.

Efter en omfattande debatt om vad vissa beskrivit som strömhopp från politiska nyckelpositioner till verksamheter som är beroende av politiska beslut och finansiering så har en utredning tillsatts gällande karantänsregler för ministrar och statssekreterare. I våras beslutade regeringen också om ett nytt och mer restriktivt regelverk för avgångsförmåner avseende myndighetschefer.

Regeringen kommer nu även att se över statsrådspensionerna. (riksdagsledamöters förmåner och pensioner har setts över och nya regler trädde i kraft från 2014). Statsrådspension utgår enligt dagens regelverk till tidigare statsråd som har hunnit fylla 50 år vid sin avgång och som suttit som statsråd i minst 6 år. Statsrådspension utbetalas inte efter den dag ett f.d. statsråd har hunnit fylla 65 år. Det är idag teoretiskt möjligt för ett f.d. statsråd att erhålla statsrådspension men samtidigt placera övriga inkomster i ett bolag för att dessa inte ska påverka pensionen. Det är varken förenligt med svenska folkets förväntningar eller regelverkets intentioner. Därför kommer regeringen nu att förändra regelverket för statsrådspensionerna. Den avgångsersättning som statsråd kan erhålla första året efter att ha lämnat sin tjänst ansvarar en nämnd under riksdagen för.

På område efter område måste regler och villkor anpassas utefter den tid vi lever i. Vi kan inte förvänta oss en bred uppslutning kring jämlikhet och tillit om medborgarna upplever villkor och ersättningar som otidsenliga eller orättvisa. Ett regelverk som är enkelt att förklara och som är rättssäkert och transparent minskar risken för politikerförakt och mytbildning. Medborgarnas förtroende förtjänar vi genom en god förvaltningskultur, öppenhet och regelverk som är rättvisa och transparenta.

Tilliten är en svensk paradgren och en förutsättning för den svenska modellens starka ställning.

Debattartikel från Finansdepartementet, Statsrådsberedningen

Nu höjer vi ambitionsnivån för offentlig upphandling

Publicerad 19 maj 2016 Uppdaterad 19 maj 2016

Statsminister Stefan Löfven och civilminister Ardalan Shekarabi, debattartikel, DN Debatt, 19 maj 2016

Varje år upphandlar det offentliga Sverige varor och tjänster för drygt 600 miljarder kronor. Den offentliga sektorns storlek uppgår till cirka 50 procent av BNP och sysselsätter en betydande del av befolkningen. Värdet av alla varor och tjänster som produceras på uppdrag av offentlig sektor och som finansieras med allmänna medel motsvarar i dag cirka 33 procent av de offentliga utgifterna.

Självklart ska dessa medel användas på bästa sätt. Svensk innovationskraft ska användas för att utveckla varor och tjänster, skapa klimatnytta och bidra till social hållbarhet. Genom att använda offentlig upphandling strategiskt brukar vi gemensamma resurser effektivt och ändamålsenligt.

Många kloka kommunpolitiker använder redan idag upphandlingar för att utveckla sin kommun eller sitt landsting i önskad riktning: närproducerad mat i skolan, krav på att ge arbetslösa praktik eller anställning vid exempelvis byggen eller att leverantören lever upp till krav på sjysta villkor.

Regeringen genomför för närvarande det hittills största lagstiftningsarbetet under denna mandatperiod. Tre direktiv ska bli till nya upphandlingslagar. Detta kommer att underlätta för ännu fler att använda offentlig upphandling som ett strategiskt verktyg.

Flera av de nya reglerna som regeringen nu föreslår syftar till att förenkla och effektivisera upphandlingsförfarandet eller att göra det mer flexibelt. I den nya lagen om offentlig upphandling föreslås bland annat bestämmelser som innebär ökade möjligheter för upphandlande myndigheter att förhandla

om anbuden i en upphandling eller använda så kallad konkurrenspräglad dialog. Vidare införs inrättandet av innovationspartnerskap som syftar till att skapa förutsättningar för utveckling och inköp av en innovativ vara, tjänst eller byggentreprenad. Idag slösar vi bort företagens innovationskraft genom att allt för ofta låsa dem vid specificerade produktbeställningar. Vårt land har en stolt historia där det offentliga och privata har gått samman och skapat exportsuccéer. Genom att upphandla utifrån funktion får vi fram nya kreativa lösningar. Sverige ska släppa lös innovationskraften – inte hämma den. Det gynnar företagen, exporten och skapar nya jobb så att fler kan ställa klockan på morgonen.

Länge har det kommit larmrapporter om att det offentliga genom upphandlingar varit med och bidragit till lönedumpning på svensk arbetsmarknad. Detta är helt oacceptabelt. Det är hög tid att sätta stopp för möjligheten att upphandlingar vinnas genom att ha låga löner, dåliga arbetsvillkor eller skadlig arbetsmiljö. Vi ser det som en självklarhet att aktivt arbeta för ett Sverige där marknaden befrias från social dumpning samtidigt som vi tillförsäkrar att produktionen sker under drägliga förhållanden och med respekt för arbetstagares grundläggande rättigheter.

Ambitionsnivån från vår sida kommer aldrig vara lägre än att svenska löner och villkor ska gälla för alla som jobbar i Sverige. Det är så vi bygger vårt land starkare och utvecklar den svenska modellen. Tyvärr ser verkligheten inte ut på det här sättet idag. Det finns idag yrkesgrupper som inte kan leva på sin lön och där det offentliga har en stor del av ansvaret.

När färdtjänst upphandlades i Stockholm hade lönerna dumpats till 27 kronor i timmen som lägst, visade Sveriges radios granskning av taximarknaden förra året. När Skatteverket kontrollerade städbranschen låg de lägsta lönerna på 11 kronor i timmen. Offentlig sektor använder i dag gemensamma medel till att driva tillbaka yrkesgrupper och arbetstagare till lönenivåer som ingen kan leva på. Konsekvensen är att samhällsklyftan kommer att vidgas och den sociala utsattheten öka. Det är en lika omodern lösning som den är farlig för sammanhållningen i vårt land.

Den förra regeringen ignorerade i åtta års tid rapporter om att det offentliga, inom ramen för upphandlingar, bidragit till social dumpning. Det är något den här regeringen aldrig tänker acceptera. Det är dags att en gång för alla sätta stopp för fortsatt lönedumpning på arbetsmarknaden.

Parallellt med arbetet för att få fram en ny upphandlingslagstiftning har regeringen arbetat med att analysera hur krav på villkor enligt kollektivavtal

kan föras in som uttryckliga bestämmelser i de nya kommande upphandlingslagarna. I visionen om ett modernt samhällsbygge måste de som ska bygga samhället rimligen också arbeta under moderna villkor. Därför måste det bli ett slut på dumpning av löner och villkor på den svenska arbetsmarknaden.

Idag lämnar vi över våra slutliga förslag till Lagrådet. I Sverige ska arbetstagare jobba under sjysta villkor. Därför föreslår nu regeringen att upphandlande myndigheter och enheter i upphandlingar ska ställa villkor avseende lön, semester och arbetstid, om det är behövt och de går att fastställa. I övrigt får upphandlande myndigheter och enheter ställa särskilda villkor. Det kan vara fråga om försäkringar eller pensioner.

De obligatoriska villkoren som leverantören minst ska uppfylla ska anges enligt den lägsta nivå som följer av ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige. Innan obligatoriska villkor bestäms ska berörda centrala arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer haft tillfälle att lämna uppgifter om villkoren.

Förslagen avses träda i kraft den 1 januari 2017.

Lönedumping hör inte hemma i Sverige. Därför höjer vi nu ambitionsnivån för den offentliga upphandlingen. Regeringens politik bygger på ordning och reda. Rätt och plikt. Vi tolererar inte att våra gemensamma resurser går till någonting som de inte är avsedda för. Sverige ska ha ett modernt, hållbart och rättvist arbetsliv. Så utvecklar vi nu den svenska modellen.

Debattartikel från Finansdepartementet, Utbildningsdepartementet

Freda svenska skolan från vinstintressen

Publicerad 10 maj 2016 Uppdaterad 11 maj 2016

Debattartikel av civilminister Ardalan Shekarabi och gymnasie- och kunskapslyftsminister Aida Hadzialic, i Expressen, den 10 maj 2016.

När Chile nyligen beslutade om att stoppa vinstdrivande bolag inom det chilenska skolsystemet blev Sverige unikt bland jämförbara länder. Sverige är det enda landet där aktiebolag kan bedriva offentligfinansierad skolverksamhet med fri vinstutdelning. Så kan det inte längre fortsätta.

Ett skolsystem öppet och fritt för alla är en grundbult i den svenska välfärdspolitiken och har också varit avgörande i moderniseringen av Sverige.

Det finns goda skäl att vara stolta över svensk skola och känna tillit till de lärare och den skolpersonal som dagligen gör sitt yttersta för att varje elev ska få med sig de kunskaper som de så väl behöver.

Men svensk skola brottas också med stora problem. De internationellt jämförbara Pisa-mätningarna visar att svenska elever tappar i resultat. Runt 14 procent av niondeklassarna blir inte behöriga till gymnasieskolans nationella program. Var femte elev fullföljer inte gymnasiet. Samtidigt finns indikationer på att konkurrensen mellan skolor kan skapa betygsinflation.

Det finns alltså fog för oro och frågor. Hur ska skolan fungera och styras bättre? Används våra skattepengar på rätt sätt i skolan? Avspeglar betygen verkligen elevernas kunskaper?

Regeringen gör analysen att risken med de kommersiella aktörerna inom skolan är att de sätter vinst före kvalitet. Den fria etableringsrätten gör att

kommunerna, som har det övergripande ansvaret för att samtliga elever erbjuds undervisning på grundskole- och gymnasienivå, inte kan reglera antalet skolor geografiskt eller styra utbildningsinnehållet. Att Sverige dessutom helt saknar reglering av vinstutdelning från de bolag som bedriver skolverksamhet innebär att skattepengar avsedda till utbildning i dag går till friskoleföretagens ägare.

Styrkedjorna i det svenska skolsystemet är många gånger bristfälliga. Resurserna styrs inte dit de bäst behövs. Det är en av de punkter som OECD slår ner på vid utvärderingen av svensk skola. Programutbudet och undervisningsinnehållet får inte styras av vinstintresset.

Betygsinflation, skolkonkurser och felaktig optimering av programinriktningar orsakas av svag reglering av friskolemarknaden och symptom på en marknadsisering av skolsystemet.

Vi kan inte låta detta pågå. Vi måste säkerställa att alla skolor verkar för att eleverna ska nå sina kunskapsmål och utvecklas som individer. Styrningen av både offentliga, ideella och kommersiella aktörer måste vara konsekvent och inte skapa incitament som styr bort resurser från det övergripande målet om en god utbildning. Vi behöver så långt det är politiskt möjligt freda den svenska skolan ifrån vinstintressen som inte bidrar till målet om en likvärdig och god utbildning.

I valrörelsen 2014 lovade vi socialdemokrater att stoppa vinstjakten i välfärden. En utredning under ledning av Ilmar Reepalu tittar nu på vilka möjligheter som finns.

Vi kan konstatera att skolan står inför stora utmaningar för att vända kunskapsresultaten. En av de utmaningarna är att stoppa kommersialiseringen till förmån för en sammanhållen kunskapsskola med tydligare styrning.

Debattartikel från Finansdepartementet, Statsrådsberedningen

Människor, orter och hela bygder ska inte känna sig övergivna

Publicerad 03 mars 2016 Uppdaterad 03 mars 2016

Statsminister Stefan Löfven och civilminister Ardalan Shekarabi, debattartikel, DN Debatt, den 3 mars 2016

Vårt samhälle befinner sig i ständig förändring. Från jordbruks- till industrisamhälle, från en renodlad industrination till att dessutom ha en allt mer utvecklad tjänste- och servicesektor. Jobb som tidigare sågs som trygga har bortrationaliserats eller flyttat utomlands i takt med att förutsättningarna för produktionen har ändrats. I förändringen finns nya jobb och nya möjligheter. Sverige har utvecklats som industrination och idag exporterar svenska företag produkter av världsledande kvalitet över hela världen. Svensk konkurrenskraft bygger på att vi ständigt utvecklas. Men förändringen utmanar också vår bild av vad Sverige är och den trygghet vi känner i det bekanta och välkända.

Vårt lands styrka ligger i att hantera strukturförändringar på ett klokt sätt; att bejaka förändring och utveckling men också måna om att alla har möjligheten att följa med på förändringsresan. Det handlar om omställningstrygghet i arbetslöshetsförsäkringen, om allas möjligheter till utbildning och vidareutbildning, om att digitaliseringens möjligheter finns för alla. Om att hålla ihop Sverige.

För närvarande upplever många människor runt om i vårt land urbaniseringens starka kraft, då många verksamheter som varit självklara försvinner från orten. För inte allt för många år sedan jagade folk fogden från bygden, nu slåss man istället för att få behålla sitt skattekontor. Det här tär på tilliten. Tillit och sammanhållning är det som har byggt det här landet starkt. Låt oss därför bygga vidare med historiskt prövade byggstenar – inte riva ner dem.

I en del förorter runt våra städer finns liknande upplevelser av bristande service; både kommersiell och samhällelig.

Vi har nått en punkt då vi behöver stanna upp och fundera över hur vi håller ihop Sverige. Vi behöver se farorna i att människor och landsändar känner sig övergivna av centralmakten. Vi behöver hitta en balanspunkt mellan närvaro i landet och effektivitet i våra myndigheter.

I frågan om statlig service och statlig närvaro i landet har det rått stiltje i åtta långa år, mellan 2006 och 2014. I mars 2014, i den förvaltningspolitiska skrivelsen till riksdagen, förklarade den dåvarande regeringen att "utvecklingen av myndigheternas lokala service i huvudsak är positiv." Vi delar inte den bilden.

Statskontoret har fått i uppdrag av regeringen att undersöka hur myndigheter resonerat vid beslut om lokal och regional lokalisering. De ska också föreslå vägledande utgångspunkter för myndigheternas fortsatta arbete med lokalisering. Vi ser fram emot den presentationen senare i vår. Det är inte ändamålsenligt om enskilda myndigheter förändrar sin organisation utan hänsyn till om andra myndigheter på samma ort också drar ner sin lokala närvaro. Myndigheterna är fristående, men staten som helhet måste ta ett större ansvar för att koordinera sin verksamhet. Om Statskontorets rapport visar på brister, kommer regeringens styrning på den här punkten att förtydligas.

Vi ska också våga tänka annorlunda. Centralisering behöver inte alltid betyda centralisering till huvudstaden. Idag har Statens Servicecenter (SSC) hand om allt fler myndigheters löne- och ekonomiadministration. Verksamheten finns i huvudsak i Gävle och Östersund. SSC har fått i uppdrag av regeringen att se om det finns fler myndighetsfunktioner som lämpar sig för den typen av effektivisering och samarbete.

Vi vill att alla medborgare ska ha tillit till statens olika verksamheter, då kan inte våra myndigheter vara anonyma eller osynliga. Relationen mellan myndigheter och medborgare kan inte enbart vila på digitala lösningar och enstaka brev. Många myndigheters legitimitet undermineras om de inte har kunskap om den lokala arbetsmarknaden, eller när det behövs, möter människor öga mot öga. Närvaron är också betydelsefull för den lokala utvecklingskraften. Inte minst vittnar lokala små- och medelstora företag om vikten av statlig närvaro. Med kännedom om detta kan vi, återigen, konstatera att vi inte delar den tidigare regeringens passiva hållning i förvaltningspolitiken.

Det finns de som i debatten gärna vill peka på att den statliga närvaron skulle lösa alla problem, särskilt på arbetsmarknaden. Så är tyvärr inte fallet. Staten står idag för cirka fem procent av alla arbetstillfällen i landet.

När man tittar på fördelningen av statligt anställda i ett län som andel av den totala arbetskraften i länet är fördelningen hyggligt jämn. Med Uppsala i topp på 11,4 procent och Halland, Kronberg och Kalmar län i botten, med 3,1 till 3,5 procent.

Däremot finns stora skillnader i fördelningen när man tittar på var myndigheterna har sitt säte. Drygt hälften av landets myndigheter finns i Stockholms län medan länets andel av de statsanställda ligger på ca 30 procent. Det kan jämföras med Västra Götaland som är säte för 4 procent av myndigheterna och har 14,2 procent av de statsanställda och Skåne som har 2 procent av myndigheterna och 10,7 procent av de statsanställda. Sammantaget så arbetar över hälften av de statsanställda i dessa tre regioner.

Det är inte märkligt att den här obalansen upplevs som orimlig. Sverige behöver en kursändring på det här området. Vi kommer därför noga att analysera om det finns myndigheter som har förutsättningar för att bedriva sin verksamhet på andra håll i landet än i Stockholms län. Det är flera faktorer som behöver vara med i en sådan bedömning: verksamhetens art och omfattning, kompetensbehov, lokalkostnader m.m. Opartiskhet, objektivitet och rättssäkerhet i myndighetsutövningen ska säkerställas.

Att omlokalisera en myndighet är ett ingripande beslut som naturligtvis för med sig oro och osäkerhet för dem som arbetar i myndigheten. Risken är att kompetenta medarbetare väljer att sluta och att handläggningstiderna blir längre när verksamheten ska byggas upp på en ny ort. Därför ska arbetet bedrivas med största omsorg och seriositet.

Lärdomar finns att hämta från tidigare omlokaliseringar, exempelvis Konsumentverket som idag har en väl fungerande verksamhet i Karlstad.

I den andra vågskålen finns billigare lokalkostnader och det faktum att utbildningsnivån höjts hos personalen vid tidigare omlokaliseringar.

Det avgörande skälet till varför regeringen engagerar sig i frågor om myndigheternas lokalisering, omlokalisering av myndighetsfunktioner och av hela myndigheter är att staten ska ta sitt ansvar för ett Sverige som håller ihop. Människor, orter och hela bygder ska inte känna sig övergivna.

Myndigheter kan ge ett tillskott till lokala arbetsmarknader i hela landet, inte minst genom att erbjuda intressanta karriärvägar. Det bidrar till regionens dynamik och attraktivitet.

Sverige bygger på den svenska modellen och en gemensam idé om det kloka i att hålla ihop. Med den här kursändringen i svensk förvaltningspolitik bygger vi vidare på vår gemensamma idé. Att investera i tillit är att investera klokt för framtiden.

Debattartikel från Finansdepartementet

Så ska detaljstyrningen i välfärdssystemen minska

Publicerad 06 februari 2016 Uppdaterad 08 februari 2016

Civilminister Ardalan Shekarabi, finansminister Magdalena Andersson och finansmarknadsminister Per Bolund, debattartikel, Dagens Nyheter, den 8 februari 2016.

Kommuner och landsting svarar för merparten av välfärden. Det handlar om verksamheter som är avgörande för oss alla: förskola och skola, äldreomsorg och sjukvård. Att dessa välfärdsverksamheter fungerar är helt centralt, och därför är frågan om hur de styrs en av våra viktigaste politiska frågor. Den kunskap som behövs för att styra verksamheten återfinns oftast hos de som är närmast den. Därför ser vi från regeringens sida att det kommunala självstyret har tjänat Sverige väl och måste värnas. En viktig del i detta arbete är att se över hur statens bidrag till kommunerna styrs – för att komma tillrätta med vad vi har identifierat som en bitvis alltför långtgående detaljstyrning av kommunernas arbete.

I början av 1990-talet infördes ett nytt statsbidragssystem för kommunerna. En stor del av de riktade statsbidragen avvecklades och ersattes med ett generellt bidrag. Syftet var att bättre främja det lokala självbestämmandet och anpassningen av den kommunala verksamheten. Kommunerna fick i och med reformen ett större ansvar för sin verksamhet. Dessa principer är relevanta även i dag. Samtidigt har de riktade statsbidragen ökat över tid.

När det kommer till själva verksamheten i kommunerna förespråkar regeringen nya styrmodeller. Modeller som delvis står i kontrast till den styrning som använts i många välfärdsverksamheter de senaste decennierna. Här har vi sett styrning som brukar sammanfattas med begreppet New Public Management, och som har kännetecknats av detaljreglering, fyrkantiga

ersättningsmodeller och onödig administration. Avsikterna med New Public Management var goda och vi ska inte slänga ut barnet med badvattnet. Men det finns en risk att dessa modeller urholkar tilliten till välfärden och tilliten till välfärdsmedarbetarnas kompetens. Det behövs en förändrad styrning som skapar bättre förutsättningar för välfärdsproffsen att vara proffs. Men staten kan inte förvänta sig att kommuner och landsting förändrar styrningen av sina verksamheter, om inte staten tar lika allvarligt på sin styrning av kommunsektorn.

Regeringen identifierar också flera risker med riktade statsbidrag, särskilt om de blir alltför många, omfattande och detaljstyrande. Det sänder exempelvis märkliga signaler om statsbidrag bara ges till de kommuner som inte satsat tillräckliga resurser inom ett visst område, men där kommuner som prioriterat samma område blir utan bidrag. Det är inte en styrning som uppmuntrar till ansvarstagande, utan ger tvärtom felaktiga drivkrafter.

De specialdestinerade statsbidragen kan dessutom vara omständiga både att ansöka om och redovisa, och de kan i vissa fall förknippas med en detaljreglering som inte är ändamålsenlig. I värsta fall bidrar vissa riktade statsbidrag, genom sin utformning, till att öka kostnadsutvecklingen i kommunerna. Det är angeläget att statsbidrag utformas så att de inte missgynnar huvudmän med små administrativa och ekonomiska resurser. Det finns stora variationer mellan kommunerna när det gäller användandet av riktade statsbidrag, och mindre kommuner tar mer sällan emot vissa statsbidrag på exempelvis skolans område.

Det är viktigt att ansvarsfördelningen är tydlig i välfärden. Läget inom skolväsendet är för närvarande sådant att det finns behov av riktade statsbidrag. De riktade statsbidragen i sig ett symptom på den oklara styrkedja som bland annat OECD identifierat. Därför har regeringen tillsatt en skolkommision som kan bidra till att långsiktigt minska behoven av de många riktade statsbidrag som finns i dag på området.

De generella statsbidragen ger stor frihet för kommuner och landsting att själva utforma sin verksamhet med utgångspunkt i medborgarnas behov. En sådan frihet är en förutsättning för att den kommunala verksamheten ska kunna förnyas, effektiviseras och hålla hög kvalitet, särskilt när de ekonomiska resurserna befinner sig under press. Det generella statsbidragssystemet ger kommuner och landsting ett ökat ansvar för sin verksamhet. Ansvar är en förutsättning för att kunna leverera god verksamhet.

När regeringen med anledning av flyktingsituationen tillför kommunerna nästan 10 extra miljarder för att stärka den kommunala verksamheten är det ett bra exempel på tillit mellan stat och kommuner. Det är upp till varje kommun och landsting att avgöra hur medlen ska fördelas mellan 2015 och 2016, utifrån de förutsättningar som råder lokalt.

Generella statsbidrag bör vara utgångspunkten när staten förmedlar pengar till kommunerna, men i vissa sammanhang finns det tillfällen när riktade anslag är lämpligt. Det kan till exempel handla om en större socioekonomisk viktning, eller när en kommun bedriver ett utvecklingsarbete som kan komma att inspirera och bidra till välfärden i stort. För regeringen är det viktigt att minska det totala antalet styrsignaler som kommuner och landsting möter. Regeringen kommer därför att arbeta för en mer strategisk användning av statsbidragen, där större hänsyn tas till den samlande mängden styrsignaler från staten, liksom till kommuners och landstings olika förutsättningar. Bland annat har en överenskommelse inletts med SKL, delvis med bakgrund i denna fråga, som avser förbättra förutsättningarna att utveckla verksamheterna i kommuner, landsting och regioner.

Vidare bör de riktade kommunbidrag som delas ut utformas så att den administrativa bördan för kommunerna blir så liten som möjligt. Det är också angeläget att regeringens uppföljning av de riktade statsbidragen blir mer systematisk. Det är viktigt att de medel som staten anslår till kommunerna gör största möjliga nytta – varje skattekrona ska användas effektivt.

Det finns många framgångsrika exempel på att tillit och effektivitet går hand i hand. Att stärka tilliten i samarbetet mellan stat och kommun är därför i förlängningen något vi alla tjänar på. På samma sätt som styrningen av välfärdens verksamhet måste bygga på tillit till professionen, är det viktigt att staten kan lita på att kommunerna har medborgarnas bästa för ögonen. Den svenska modellen har gång på gång visat att förtroende inte sviker som byggsten av ett starkt samhälle.

Regeringskansliet

Debattartikel från Finansdepartementet

Ny regional indelning ger stärkt välfärd

Publicerad 21 oktober 2015 Uppdaterad 21 oktober 2015

Svenska Dagbladet 21 oktober 2015

För att möta framtida utmaningar behöver Sverige så snart som möjligt förändra dagens läns- och landstingsindelning, skriver Ardalan Shekarabi och Lena Micko, SKL.

Regeringen har därför tillsatt en kommitté som ska föreslå en ny regional indelning, som ska finnas på plats senast januari 2023,

Den nya indelningen ska förankras brett med landsting, kommuner, länsstyrelser och andra statliga myndigheter samt med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). I dag möts indelningskommittén och de regionala företrädarna för en första gemensam diskussion.

Den regionala indelning som finns i dag är inte anpassad för att möta framtidens utmaningar. Länen och landstingen är i många fall för små och det regionala utvecklingsansvaret för splittrat. Det finns också anledning att se över statliga myndigheters regionala indelning, så att den inte försvårar samverkan eller tillgänglighet för medborgare och näringsliv. En välfungerande regional utveckling och en moderniserad hälso- och sjukvård för framtiden, kräver en ny regional samhällsorganisation med större län och landsting.

Utmaningarna väntar inte på att vi ska bestämma oss. Regional kraftsamling ger effektivare förvaltning, bredare förankring och drar nytta av kompetens i hela landet. Det kommer att underlätta i människors vardag och stimulera både den offentliga sektorns och näringslivets utveckling. En ny regional samhällsorganisation behövs för att bättre klara långsiktiga samhällsutmaningar.

Hälso- och sjukvården är den regionala uppgift som dominerar landstingens verksamhet idag. Vårdens betydelse kommer att öka i takt med snabb kunskapsutveckling och i takt med att digitaliseringen på allvar slår igenom även inom sjukvården. Invånarnas krav på att sjukvården överallt i landet ska bygga på den senaste kunskapen kommer att växa sig starkare. Det kräver stora och samordnade investeringar som dagens små landsting har svårt att mäta med.

Utvecklingen inom hälso- och sjukvården kräver allt mer samordning i större regioner. I viktiga framtidsfrågor har landstingen redan idag inlett sådana samarbeten. Det gäller bland annat regionala cancercentra, arbete med vårdprogram och kvalitetsregister liksom samordnade processer för införande av nya läkemedel. Sedan lång tid tillbaka finns fungerande samarbeten kring regionsjukvård.

Den nuvarande regionindelningen är inte heller anpassad för invånarnas ökade geografiska rörlighet. Den motsvarar inte näringslivets och den offentliga sektorns behov av utbildad och kompetent personal och av fungerande infrastruktur.

Sveriges inträde i EU har dessutom krävt en anpassning till den roll som regionerna spelar i EU:s sammanhållningspolitik inom ramen för det europeiska samarbetet och strukturfonderna.

Den regionala nivåns ökade betydelse för tillväxt och därmed skattekraft visas också av att flera landsting har tagit över det regionala utvecklingsansvaret från länsstyrelserna.

Den regionala nivån ökar alltså i betydelse och kommer att förväntas spela en central roll när det gäller de stora samhällsutmaningarna. Det finns därmed starka motiv att skapa större och mer slagkraftiga regioner. En sådan reform stärker det regionala inflytandet nationellt och internationellt.

En regionreform öppnar också för att skapa en enhetlig indelning med berörda statliga myndigheter och därmed bättre samordningsmöjligheter. Det förhindrar att frågor hamnar mellan stolarna eller blir föremål för dubbelarbete och revirstrider och snabbar på dagens sega beslutsprocesser.

En moderniserad regional indelning kan helt enkelt bättre svara mot dagens utmaningar. Om alla regioners styrkor tas till vara skapas bättre förutsättningar för en jämlik och inkluderande tillväxt.

Sverige har en tradition av starka och självständiga lokala beslutandenivåer. Det kommunala självstyret har tjänat vårt land väl. Det ska vi slå vakt om och utveckla. Med ett ökat regionalt ansvar i större regioner stärks det decentraliserade svenska välfärdssystemet. Det tar till vara på den utvecklingskraft och lokala anpassningsförmåga som finns på den regionala nivån. Istället för statlig detaljstyrning skapar det förutsättningar för en högre grad av tilltro mellan de olika beslutsnivåerna i vårt land.

Ardalan Shekarabi, civilminister

Lena Micko, ordförande, Sveriges Kommuner och Landsting

Debattartikel från Finansdepartementet

Licenssystem ska ge Sverige kontroll över spelmarknaden

Publicerad 22 september 2015 Uppdaterad 22 september 2015

Dagens Nyheter 22 september 2015

Varje år upplever cirka 100 000 svenskar så pass negativa konsekvenser av spel om pengar att de är att betrakta som problemspelare. Det är ett allvarligt folkhälsoproblem, som slår sönder människors liv, relationer och privatekonomi. En vanlig följd är skuldsättning, problem i arbetslivet och att anhöriga drabbas. Det gäller inte minst de tiotusentals barn som beräknas växa upp tillsammans med någon som är problemspelare. Att ha ett riskfyllt spelbeteende är samtidigt något som är förknippat med stark skam. Det förvärrar ofta ohälsoproblemen och kan i värsta fall bidra till att människor med spelproblem upplever sin situation som så desperat att de väljer att avsluta sina liv.

Den svenska spellagstiftningen har tagit sin utgångspunkt i att skapa en sund och säker spelmarknad, där sociala skyddsintressen prioriteras. Genom att kräva tillstånd för lotterier och tillgodose efterfrågan på spel under kontrollerade former, har avsikten varit att minska risken för oseriösa aktörer, bedrägerier och olagliga spel. Det har också varit centralt att överskott från spel primärt ska vara förbehållet det allmänna eller allmännyttiga ändamål.

Idag ser vi att verkligheten, inte minst genom den tekniska utvecklingen, har sprungit ifrån lagstiftningen. Den gällande lotterilagen är i grunden utformad för en fysisk lotterimarknad, där det förutsätts att lotterier anordnas på en fysisk plats eller avser fysiska lottsedlar. Idag sker dock en stor och ökande del av spelandet på internet och över nationsgränserna. Spelen har blivit alltmer tillgängliga. Spelandet sker på smarta telefoner och datorer och finns bara ett knapptryck bort, när som helst under dygnet.

Det innebär att en stor del av den svenska spelmarknaden idag utgörs av utländska aktörer, som inte följer svenska regler. Utländska spelbolag som inte har tillstånd att anordna lotteri i Sverige har idag en marknadsandel om 20 procent av den svenska spelmarknaden. Det rör sig om rent kommersiella aktörer. Aktörer som bara under första halvåret 2015 har ökat sin omsättning med 5 procent jämfört med samma period 2014. Prognoser visar att marknadsandelen väntas fortsätta växa. Detta medför att den statliga kontrollen över spelmarknaden minskar och att konsumentskyddet inte kan garanteras fullt ut. Ett exempel är att det förekommer att spelsajter som vänder sig till svenska spelare erbjuder spel på kredit, trots att det inte är tillåtet i Sverige. Spelbolagen kringgår den svenska lagen genom att vara baserade utomlands. Lättillgängliga spel kombinerat med enkel tillgång till snabba krediter innebär särskilda risker för missbruk. Utvecklingen på dagens spelmarknad innebär ett hot mot folkhälsan och risk för att spelproblem breder ut sig. En modern svensk spelmarknad ska vara fri från avarter.

Sverige är inte ensamt om att möta denna utveckling. De senaste åren har ett antal europeiska länder förändrat sin spelreglering för att bättre svara mot dagens förutsättningar. Länder som Danmark, Italien och Frankrike har skapat licenssystem som gör det möjligt för fler aktörer att verka inom spelsektorn. Med licensen följer vanligen ett antal krav på motprestationer, såsom att spelbolaget ska beskattas i licenslandet och att det måste följa licenslandets marknadsförings- och spelansvarsregler. Det innebär att konsumentskyddet stärks på en tidigare oreglerad del av spelmarknaden. Möjligheten att motverka riskfyllda spelbeteenden stärks.

Det är helt enkelt angeläget att se över den svenska spellagstiftningen för att bättre kunna möta de utmaningar för folkhälsan som dagens spelmarknad medför. Det finns en bred politisk enighet om behovet av nya regler. Det är samtidigt angeläget att kunna förändra reglerna på ett sätt som är långsiktigt och bestående. Regeringen har fört blocköverskridande samtal och vi är överens om att låta utreda en omreglering av spelmarknaden.

En ny reglering ska ge oss möjligheter att återta kontrollen över spelmarknaden.

Mot den här bakgrunden beslutar regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag till en ny spelreglering som ska syfta till att skapa en spelmarknad som präglas av ett högt konsumentskydd, hög säkerhet i spelen och tydliga förutsättningar för att få verka på marknaden.

Regleringen ska därför bygga på ett licenssystem som innebär att alla som agerar på den svenska spelmarknaden ska göra det med behöriga tillstånd och aktörer utan tillstånd ska effektivt stängas ute.

Skadeverkningar av spel ska begränsas och efterfrågan på onlinespel ska kanaliseras till säkra och kontrollerade erbjudanden, med målet att inte skapa ökat spelande. Spelmarknaden öppnas för konkurrens, samtidigt som det ställs krav på motprestationer i form av krav på beskattning i Sverige och på att lämplighet och spelansvar uppfylls.

Ideella organisationer kan idag anordna lotterier om de uppfyller vissa kriterier. Sådana lotterier är undantagna lotteriskatt, så att det överskott som uppstår kan fungera som stöd till organisationens ideella ändamål. Det är av stor vikt att ideella allmännyttiga organisationer kan fortsätta att utvecklas. Utredningen ska därför analysera hur sådana organisationer även fortsättningsvis ska kunna finansiera en del av sin verksamhet genom anordnande av lotterier.

Utredningen ska vidare ta ställning till bland annat om ytterligare krav på marknadsföring av spel och lotterier behöver uppställas, vilka åtgärder som behöver vidtas för att effektivt stoppa olicensierade aktörer samt vilken roll staten bör ha på en omreglerad spelmarknad. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2017.

Tiden har kommit att anpassa den svenska lagstiftningen till villkoren på en internationell och lättillgänglig spelmarknad. Det är nödvändigt för att kunna slå vakt om folkhälsan, bekämpa problemspelet samt upprätthålla att lagar och regler följs. Dagens tombolaanpassade lagstiftning har med bred marginal passerat sitt bäst före datum.

Debattartikel från Finansdepartementet

Ny regionreform ska göra landstingen färre från 2019

Publicerad 23 mars 2015 Uppdaterad 02 april 2015

Dagens Nyheter 23 mars 2015 Nya sammanslagningar. Redan för tio år sedan fanns tankar på att minska antalet län och landsting i Sverige. Förändringar i befolkningsstruktur, levnadsmönster och samhällsekonomi gör att tiden nu är här för att lämna 1600-talets modell. Regeringen kommer inom kort att påbörja arbetet.

På 1600-talet skapade Axel Oxenstierna de länsgränser vi i hög utsträckning fortfarande lever med. Att Sverige är ett annat land idag är en självklarhet, men den regionala indelningen är sig ganska lik. I slutet på 1990-talet skedde några sammanläggningar av län och landsting i Skåne respektive Västra Götaland. Trots att dessa regionreformer visat sig framgångsrika har de inte fått några efterföljare.

Människor låter varken sina drömmar eller vardagliga behov stanna vid administrativa kommun- och länsgränser. Medborgarna rör sig idag över betydligt större geografiska områden än tidigare, och de flesta samhällsfrågor berör fler än bara ett län. Det är uppenbart att den nuvarande läns- och landstingsindelningen inte är anpassad efter detta. Sveriges regionala indelning behöver moderniseras.

Vårt land har idag Europas snabbaste urbaniseringstakt. Därtill har andelen som pendlar ökat dramatiskt de senaste decennierna. Det har blivit betydligt vanligare att bo i en kommun och arbeta i en annan. Detta ökar människors förväntningar på att kunna påverka och ta del av den offentliga verksamheten i ett större geografiskt område. Behovet av samverkan över dagens länsgränser vad gäller infrastruktur och kollektivtrafik kommer med

all sannolikhet att öka.

Hälso- och sjukvården står också inför stora utmaningar. Kunskaps- och teknikutvecklingen är intensiv, men landstingen har idag ofta inte tillräcklig volym för att göra effektiva investeringar eller för att kunna bedriva forskning och vård av högsta kvalitet. Detta försvårar kompetensförsörjningen och utvecklingen av spetskompetens. Ett modernt Sverige ska också kunna möta behoven hos alla de människor som rör sig över landstingsgränser och förväntar sig likvärdig service oavsett gamla länsgränser. Landstingens storlek är därtill varierande, vilket ger ojämlika förutsättningar vad gäller möjligheten att garantera alla medborgare tillgång till likvärdig vård.

Även den statliga organisationen på regional nivå behöver utvecklas. Länsstyrelserna är statens främsta representant regionalt. De bedriver en mångskiftande verksamhet som kräver ett visst underlag för att kunna bedrivas på ett effektivt och rättssäkert sätt. På sikt kommer flera länsstyrelser att vara för små för att klara de uppgifter de har idag. Det finns vidare anledning att se över hur statliga myndigheters regionala indelning bäst kan svara mot människors och företags behov. Staten har ett särskilt ansvar att se till att myndigheters service är funktionell och lättillgänglig i hela landet.

För drygt tio år sedan fick Ansvarskommittén i uppdrag att analysera dagens samhällsorganisation och bedöma om det krävs förändringar för att klara de utmaningar som de offentliga verksamheterna i framtiden kommer att ställas inför. När kommittén lämnade sitt slutbetänkande 2007 föreslog den i sitt slutbetänkande en väsentlig minskning av antalet län och landsting. En klar majoritet av remissinstanserna var positiva till förslagen. Många landsting upplevde behovet av en moderniserad karta. Under 2008 inkom också flera ansökningar om sammanläggning av landsting. Ingen av dessa ledde vidare, dels på grund av svårigheter att komma överens om geografiska gränser, dels på avsaknaden av stöd från den dåvarande regeringen. 2009 tillsattes ännu en utredning för att se över den statliga regionala förvaltningen. Utredningen underströk Ansvarskommitténs problembeskrivning, men i slutändan hände mycket litet. Politiska låsningar omöjliggjorde en större regionreform.

Det finns idag en stark förväntan bland kommuner och landsting på att staten ska ta ett tydligt ledarskap i frågan om att skapa större landsting. Regeringen avser därför att påbörja en regionreform för en moderniserad Sverigekarta i nära samarbete med berörda kommuner och landsting. Syftet är att skapa

organisationer som är bättre rustade att klara av de uppgifter och utmaningar som ett modernt samhälle står inför. En reform av detta slag är omfattande och berör många. Det finns därför anledning att låta sammanläggningarna ske i olika tempo. Några regioner kan bildas redan i samband med nästa val, andra vid valet därpå. För att inte förlora momentum bör dock bred politisk förankring ha skett kring den kommande indelningen vid denna mandatperiods slut.

Regeringen kommer inom kort att utse förhandlingspersoner som ska få i uppgift att tillsammans med berörda parter skapa nya regioner i Sverige. Senast i december 2017 bör beslut fattas om ändrad landstingsindelning för att en eller flera regioner ska kunna bildas den 1 januari 2019. Regeringens ambition är att detta ska ske i bred politisk samverkan.

Regeringen ser i dagsläget inget behov av att förena denna reform med en förändrad uppgiftsfördelning, med ett undantag. Det regionala utvecklingsansvaret är idag fördelat på flera aktörer, bland annat länsstyrelser, landsting och kommunala samverkansorgan. Direktvalda kommunala organisationer innebär större demokratisk legitimitet än indirekt valda organisationer. Därför bör de landsting som så önskar ges möjlighet att ta över det regionala utvecklingsansvaret.

Axel Oxenstierna brukar beskrivas som den svenska statsförvaltningens fader. Som få andra insåg han vikten av att skapa stabila institutioner och att renodla funktioner och ansvar. Länsindelningen och den statliga regionala närvaro han skapade med länsstyrelserna har varit centrala i bygget av det moderna Sverige. Oxenstierna var samtidigt pragmatiker. Då omständigheterna förändrades var han beredd att tänka om. Det har nu blivit tid att uppdatera Sveriges geografiska indelning och skapa regionala organisationer som bättre motsvarar den moderna människans behov och förväntningar. Det är dags att rita om kartan.

Debattartikel från Finansdepartementet

Nya välfärdsreglerna bör starkt - begränsa vinstuttag

Publicerad 05 mars 2015 Uppdaterad 02 april 2015

Dagens Nyheter 5 mars 2015 Utredning tillsätts i dag. Det är dags att utvärdera misstagen och förbättra - reglerna för välfärd i privat regi. Resursfördelningen ska styras av behov, skattemedel ska användas till den verksamhet de är avsedda för, och idéburna utförare ska ges bättre förutsättningar, skriver civilminister Ardalan Shekarabi (S) och Jonas Sjöstedt (V).

Välfärden är viktig under hela livets gång. Vi anförtror den det käraste vi har, våra barn, sjuka och gamla. Den möter oss när vi är som mest sårbara, och den tar hand om några av de viktigaste uppgifterna som finns i ett samhälle: att utbilda, ge omsorg och vårda. Välfärdens kvalitet är därför en av de allra mest angelägna politiska uppgifterna. Alla har rätt att förvänta sig en välfärd av högsta klass.

I de allra flesta fall fungerar också vården, skolan och omsorgen väl. Men det finns orostecken som är värda att ta på allvar. Vi har fått rapporter om skolor som går i konkurs mitt i en utbildning, förskolebarn som inte får tillräcklig mat och äldre som inte får den omsorg de förtjänar. Det är fullt tillräckligt för att en obehaglig misstanke ska smyga sig på: Kommer mina behov som medborgare först? Används pengarna till att garantera en god välfärd för alla? Den oron ska ingen behöva känna. Vi måste slå vakt om tilliten till välfärden.

De senaste tjugofem åren har stora förändringar skett på välfärdens område. Mycket har blivit bra. Det är värdefullt att det i välfärden i dag finns valfrihet för individen. Men de marknadsinspirerade reformerna har också

lett fel. Det är dags att utvärdera misstagen och förbättra regelverken.

Förändringarna har varit snabba. Andelen barn och elever i förskolor och skolor med enskild huvudman har exempelvis nästan fördubblats på tio år. Andelen hemtjänsttimmar i privat regi ökade med över 10 procentenheter mellan 2007 och 2013. Kommunernas kostnader för köp av verksamhet inom vård och omsorg från privata utförare ökade från 19 miljarder kronor 2006 till 35 miljarder kronor 2013.

Sverige utmärker sig jämfört med många andra europeiska länder genom att de kommersiella aktörerna står för en så stor andel av den privat utförda, skattefinansierade välfärden. På många andra håll spelar idéburna aktörer en viktigare roll. Att Sverige sannolikt har några av världens mest generösa finansieringsregler för kommersiella välfärdsutförare torde vara en del av förklaringen. Trots att det sällan har varit det uttalade syftet har det skett en snabb utveckling mot att kommersiella aktörer tar en allt större andel av välfärden. Det visar på behovet av att se över dagens regelverk.

Inom välfärden ska alltid kvalitet och likvärdighet stå i centrum. Fördelningen av välfärdens resurser ska styras efter behov. Ytterligare en central princip är att skattemedel ska användas till just den verksamhet de är avsedda för. Det är oacceptabelt att skära på kvaliteten för att kunna ta ut vinst. Regelverk och incitament ska inte ensidigt styra mot besparingar på personalen eller annat som påverkar välfärdens kvalitet negativt. Då skolor med vinstsyfte har lägre lärartäthet och privata äldreboenden har färre anställda, kan det ifrågasättas om det ekonomiska intresset är det mest lämpliga för att åstadkomma kvalitet inom välfärden.

Mot denna bakgrund beslutar regeringen i dag att ge en särskild utredare i uppdrag att se över hur den offentliga finansieringen av privat utförda välfärdstjänster bör regleras. Utredningen är ett resultat av en överenskommelse mellan regeringen och Vänsterpartiet. Utredaren får ett brett uppdrag med några centrala teman:

Skattemedel ska användas till verksamheten. Utredaren ska ta ställning till vilka metoder som kan användas för att uppnå målet att skattemedel ska användas i just den verksamhet de är avsedda för, utan att reglerna kan kringgås. Förekomsten av vinstintresse påverkar incitamentsstrukturen i verksamheten, vilket går ut över kvalitet, likvärdighet och arbetsvillkor. Väl utformade regelverk för kvalitet och tillsyn begränsar dock denna risk. För att få ta del av offentliga medel ska privata aktörer kunna visa att de offentliga medlen kommer brukarna till godo. Eventuella överskott ska som

huvudregel återinvesteras i den verksamhet där de har uppstått. Nya regler bör starkt begränsa möjligheterna att dela ut vinst eller på annat sätt föra ut medel från verksamheten, även i samband med försäljning.

Utöver detta huvuduppdrag ska utredaren även se över om det bör införas en syftesparagraf i välfärdsföretags bolagsordning, med innebörden att syftet med verksamheten är att bedriva den med god kvalitet. Utredaren ska också ta ställning till hur SVB-bolag, eller andra bolagsformer, kan användas för att säkerställa att offentliga medel kommer verksamheten och brukarna till godo. Det ska även utredas om det bör ställas krav på användandet av offentliga medel så att det inte blir möjligt att dra ner på personaltäthet eller personalkostnader för att göra vinst.

Samma krav på öppenhet och insyn för alla välfärdens aktörer. Verksamhet som finansieras av gemensamma medel, oavsett om den utförs i privat eller offentlig regi, svarar alltid mot särskilda krav på kvalitet, effektivitet, transparens och likvärdighet. För att garantera öppenhet och insyn i hur offentliga medel används bör utförare inom välfärden redovisa sin ekonomi separat för respektive enhet. Var och en ska enkelt kunna följa hur skattemedel används på barnens skola, föräldrarnas äldreboende eller den vårdcentral man går till. Utredaren ska lämna förslag på hur en sådan redovisning bör utformas.

Förutsättningar för idéburna aktörer att växa. De idéburna aktörerna kan spela en viktig roll för att uppnå verklig mångfald i välfärden. Många ideella aktörer menar att dagens upphandlingslagstiftning försvårar för dem att delta på lika villkor. De nya EU-direktiven möjliggör ett förenklat och mer flexibelt regelverk för upphandling av välfärdstjänster, där kvalitet och kontinuitet tillmäts större betydelse. EU-domstolens praxis visar också att det finns möjligheter att särskilt premiera idéburna aktörer vid upphandling av sådana tjänster. Utredaren ska därför se över hur upphandlingsrätten kan användas för att ta till vara de idéburnas särskilda potential. Utredningen ska vidare undersöka om det från kapitalförsörjningssynpunkt finns inträdes- eller tillväxthinder för idéburna aktörer inom välfärdssektorn.

Utredningens uppdrag gäller de offentligt finansierade välfärdstjänsterna inom vård, skola och omsorg, inklusive HVB-hem och annan verksamhet inom socialtjänsten. Uppdraget omfattar även tillfälliga asylboenden och personlig assistans, där utgångspunkten är brukarnas behov av självbestämmande. De regler som föreslås behöver inte se likadana ut för alla delar av välfärden, men syftet är gemensamt: offentliga medel ska gå till just den verksamhet de är avsedda för och eventuella överskott ska som

huvudregel återinvesteras i den verksamhet där de uppstått. Det finns ett brett stöd i svenska samhället för att ändra regelverken i denna riktning. Bara så kan vi säkra tilliten till den gemensamma välfärden.

Ardalan Shekarabi (S), civilminister

Jonas Sjöstedt, partiledare Vänsterpartiet

Debattartikel från Finansdepartementet

Så ska den offentliga upphandlingen förbättras

Publicerad 02 mars 2015 Uppdaterad 02 april 2015

Dagens industri 2 mars 2015

Regeringens nationella politik för att utveckla arbetet med offentlig upphandling skapar förutsättningar för kommuner och landsting att använda upphandling som ett verktyg för att påverka sysselsättningsgraden, värna om miljön och främja innovationer.

Region Skåne tar nu ett helhetsgrepp om upphandlingar och öppnar för ett brett samarbete med offentlig sektor, näringsliv, idéburen sektor, akademi samt fackliga organisationer för att främja innovationer och en hållbar samhällsutveckling i Skåne.

Värdet av alla varor och tjänster som produceras på uppdrag av den offentliga sektorn och som finansieras med skattemedel uppgår till 600 miljarder kronor per år. Det motsvarar 33 procent av de offentliga utgifterna. Ett väl fungerande arbete med upphandling får således stora effekter på samhället. För att utveckla arbetet med offentlig upphandling krävs en nationell politik som driver på det strategiska arbetet med upphandling.

Regeringens arbete med att ta fram en nationell upphandlingsstrategi möjliggör för kommuner och landsting att utveckla sitt strategiska arbete med upphandling. Den ny tillsatta utredning, som ska se över metoderna för att ställa krav på arbetsmiljö och villkor enligt kollektivavtal i upphandling, kommer att begränsa risken för att upphandling vinnas genom låga löner, dåliga arbetsvillkor och skadlig arbetsmiljö.

Skattemedel ska gå till företag som värnar om miljön, arbetsmiljön för sina anställda och som vill vara med och bidra till ett socialt starkt samhälle.

Region Skåne vill bygga en socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar region.

Ett Skåne där människors lika värde och möjlighet att påverka är grundläggande för utvecklingen och där skåningarnas erfarenheter och talanger tas till vara. Vi vill skapa ett dynamiskt Skåne som leds av innovationer. Ett Skåne som erbjuder tillgängliga välfärdstjänster av hög kvalitet och en jämställd och jämlik hälso- och sjukvård. En nytänkande och progressiv politik för upphandling är en av metoderna för att nå det Skåne vi vill bygga.

Det bästa sättet att främja hälsa, hållbarhet och tillväxt är genom samarbete mellan flera aktörer. Region Skåne kommer därför att öppna för ett brett samarbete med offentlig sektor, näringsliv, idéburen sektor, akademien samt fackliga organisationer.

På så sätt kan vi skapa kreativa lösningar, ta vara på den bästa forskningen inom området och inventera goda exempel internationellt. Skåne ska arbeta systematiskt med sociala krav och miljöaspekter i upphandling och främja innovationer.

Arbetet med innovationsupphandling innebär att beställaren definierar ett behov där verksamhetsutveckling står i centrum. Uppdraget läggs sedan ut till innovativa företag. Det är ofta små och medelstora företag som utvecklar innovativa lösningar vilket innebär att innovationsupphandling inte enbart bidrar till nya lösningar utan även till en ökad mångfald av aktörer på marknaden.

Arbetet med innovationsupphandling innebär att fler företag kommer att etablera sig i Skåne vilket stärker regionen och skapar högre sysselsättning. På så sätt främjas tillväxten och Skåne kommer att kunna utvecklas till Europas mest innovativa region 2020.

Det finns många internationella exempel på innovationsupphandling och krav på social hållbarhet i upphandling som visar att den offentliga sektorn, genom att tänka nytt, kan göra skillnad i sin roll som beställare av varor och tjänster. Ett systematiskt arbete med offentlig upphandling kan lyfta Sverige och vi kommer att fortsätta utveckla arbetet med den offentliga upphandlingen.

Region Skånes tvärsektoriella arbete med upphandlingar är ett exempel på hur kommuner och landsting kan bidra till att skapa de bästa förutsättningarna för innovationer och en hållbar samhällsutveckling genom ett strategiskt upphandlingsarbete.

Ardalan Shekarabi, civilminister (S)
Amela Hodzic, regionråd Skåne (S)

Debattartikel från Finansdepartementet

Avigsidorna med NPM urholkar tilliten

Publicerad 27 januari 2015 Uppdaterad 02 april 2015

Svenska Dagbladet 27 januari 2015

Den höga tilliten mellan människor har i internationella undersökningar länge utmärkt de nordiska länderna och är en förklaring till den nordiska modellens framgångar. I få andra länder anser befolkningen i så hög utsträckning att det går att lita på andra människor.

Tillit gör samhället och vardagen angenämare, men är också effektivt. Bristande tillit kostar pengar - i ett samhälle där människor inte litar på varandra är man mindre intresserad både av att göra affärer och att betala skatt.

På senare år har den höga svenska tilliten dock börjat sjunka, enligt World Values Survey. Kanske är det en tillfällig svacka, men oavsett stämmer det till eftertanke. Tilliten till varandra är inte något vi kan ta för givet.

Utmärkande för Sverige är också en ovanligt hög tillit till de offentliga institutionerna. I Sverige litar vi på att poliser, lärare och andra myndighetspersoner agerar rättvist och professionellt. Enligt bland annat Bo Rothsteins forskning hänger detta ihop med den allmänna tilliten i samhället och är något helt avgörande för människors hälsa och välbefinnande.

Därför är den allt mer frekventa kritiken av en missriktad styrning inom välfärdsverksamheterna en angelägenhet för oss alla. Om människor i högre utsträckning börjar tvivla på att välfärden levererar riskerar det att få konsekvenser för hela samhället. De styrmodeller som brukar kallas New Public Management pekas ofta ut som problemet. De senaste decennierna har mål- och resultatstyrning, ökande kontroll och användandet av ekonomiska incitament och köp-och-säljmodeller präglat offentlig sektor. Man har försökt göra marknad av ett område som inte har med marknaden

att göra.

Det finns en paradox i att åtgärder som var tänkta att minska byråkratin idag har skapat en helt ny administrativ börda. Åtterrporteringskrav, utvärderingar och kvantitativa jämförelser tynger välfärdsmedarbetarnas vardag, men har inte införts av en slump. De marknadsreformer som genomförts har haft svårt att garantera likvärdigheten. Kontroller har varit nödvändiga i såväl privat som offentligt utförd välfärd för att förhindra att ersättningsmodeller och konkurrens styr mot att man exempelvis försöker undvika brukare som upplevs som kostsamma. Förekomsten av ett vinstintresse i välfärden kräver reglering för att inte leda fel. Men New Public Managements avarter drabbar hela välfärden, oavsett om utföraren är privat eller offentlig.

Avigsidorna med New Public Management urholkar tilliten. Istället för att lita på välfärdsmedarbetarnas kompetens och erfarenhet sätts fyrkantiga styrmodeller och betungande uppföljning i centrum. Användandet av ekonomiska incitament och förekomsten av kommersiella intressen har ibland fått oönskade konsekvenser. Även om det är ovanligt räcker det med ett fåtal fall – skolor som lägger ner mitt i en utbildning, förskolebarn som inte får tillräcklig mat - för att en obehaglig misstanke ska smyga sig på: Kommer mina behov som brukare verkligen först?

För att höja kvaliteten i vården, skolan och omsorgen och bevara tilliten till välfärden måste välfärdsmedarbetarnas kunnande, erfarenhet och yrkesetik tas tillvara mer än idag. Vi måste helt enkelt börja lita på kompetensen hos de anställda. För dem som jobbar i offentlig sektor kommer det att innebära en större frihet, men också ett större ansvar.

Marknadsreformerna i välfärden genomfördes många gånger snabbt och utan konsekvensanalyser. Samma misstag får inte göras om igen. Det som inte blivit bra måste åtgärdas, men det ska ske varsamt. New Public Management har också medfört mycket värdefullt, som ska bevaras. Det gäller exempelvis ett ökat fokus på individens behov, liksom den valfrihet som de flesta av oss skattar högt och som ska fortsätta att präglade välfärden.

Regeringen har för avsikt att under mandatperioden ta fram en ny styrning av välfärden bortom New Public Management. Professionerna i den offentliga sektorn ska stärkas och styrmodeller som skapar större frihet för medarbetarna ska utvecklas. Att ta till vara välfärdsmedarbetarnas erfarenheter, brukarnas upplevelser och forskningens insikter kommer att vara centralt. Detta arbete inleds idag med ett kunskapsseminarium på

Karlstads universitet, där såväl forskare som representanter för fackliga organisationer och arbetsgivare medverkar. Under våren arrangerar regeringen flera liknande seminarier runt om i landet. Konferensernas innehåll kommer att utgöra ett värdefullt underlag för den utredning som så småningom ska tillsättas.

Debattartikel från Finansdepartementet

Stoppa social dumpning i offentliga upphandlingar

Publicerad 22 december 2014 Uppdaterad 02 april 2015

Dagens Nyheter 22 december 2014

Det är hög tid att sätta stopp för möjligheten att upphandlingar vinnas genom att ha låga löner, dåliga arbetsvillkor eller skadlig arbetsmiljö. Vi ser det som en självklarhet att aktivt arbeta för ett Sverige där marknaden befrias från social dumpning samtidigt som vi tillförsäkrar att produktionen sker under drägliga förhållanden och med respekt för arbetstagares grundläggande rättigheter.

Svensk ekonomi och arbetsmarknad behöver stärkas och prestera bättre. Sverige ska ha ett modernt, hållbart och rättvist arbetsliv. Ordning och reda ska gälla på arbetsmarknaden. Ett viktigt steg i den riktningen är att arbeta för att svenska löner och villkor ska gälla för alla som jobbar i Sverige. Att tillväxten skapas på ett sätt som är socialt och ekologiskt hållbart och fördelas rättvist är en av vår tids ödesfrågor, men också en fråga där Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant.

Den offentliga sektorns storlek uppgår till cirka 50 procent av BNP och sysselsätter en betydande del av befolkningen. Värdet av alla varor och tjänster som produceras på uppdrag av offentlig sektor och som finansieras med allmänna medel motsvarar i dag cirka 33 procent av de offentliga utgifterna. Det betyder i klartext att varje år upphandlar det offentliga Sverige varor och tjänster för drygt 600 miljarder kronor. Enligt Konkurrensverket annonserades 2013 knappt 20 000 upphandlingar i enlighet med upphandlingsreglerna. Dessa regler omfattar inte bara statliga och kommunala myndigheter, utan även andra organisationer som tillgodoser behov i det allmännas intresse och som finansieras eller kontrolleras av stat, kommun eller landsting. I oktober 2013 fanns 3 515 organisationer ägda av kommuner, landsting eller staten enligt Statistiska centralbyråns

företagsregister.

Mot den här bakgrunden är det lätt att förstå att en väl fungerande offentlig upphandling är mycket betydelsefull för den offentliga sektorns funktion och därmed för en väl fungerande samhällsservice som tillgodoser medborgarnas berättigade förväntningar. Regeringens mål är att göra den offentliga delen av samhällsekonomin fri från lönedumpning och osjysta villkor. Att inte agera är oansvarigt.

Konkurrensverket redogör i sin rapport Siffror och fakta om offentlig upphandling (2014:1) att lägsta pris nu för första gången är det vanligaste tilldelningskriteriet när det gäller offentliga upphandlingar. En risk när upphandlande enheter fokuserar för mycket på lägsta pris är att ytterligare kvalitet utöver ställda krav i vissa fall inte spelar någon roll i anbudsvärderingen.

Vi vill vända den här negativa utvecklingen där för stort fokus läggs på lägsta pris. Det är dags att höja ambitionsnivån på det här området. Därför är det viktigt att påminna om att ett av syftena med 2014 års upphandlingsdirektiv är att ge upphandlande myndigheter och enheter bättre möjligheter att använda upphandling till stöd för gemensamma samhällsliga mål. Ett betydelsefullt sådant mål är att arbetstagare hos de leverantörer som producerar varor och tjänster som har upphandlats av det offentliga utför arbetet på villkor enligt kollektivavtal. Sådana villkor är nämligen viktiga element i det sociala skyddet för en arbetstagare. Ett annat viktigt sådant mål är att varor som har upphandlats av upphandlande myndigheter eller enheter produceras under förhållanden som är förenliga med ILO:s åtta kärnkonventioner som utgör en minimistandard för arbetsvillkor över hela världen. Det handlar om grundläggande rättigheter i arbetslivet. När upphandlande myndigheter eller enheter ställer krav av ovan nämnt slag vid upphandlingar motverkas också social dumpning.

Väl genomförda kan 2014 års upphandlingsdirektiv bidra till att öka effektiviteten i de offentliga utgifterna och till att främja upphandlande myndigheters och enheters möjligheter att beakta innovativa lösningar, miljöhänsyn och sociala hänsyn i upphandlingar. Det omfattande arbetet, som nu pågår inom regeringskansliet, med att i tid genomföra direktiven genom tre nya kommande upphandlingslagar är därför högt prioriterat. Direktiven ska vara genomförda i svensk rätt i april 2016. Till grund för detta arbete ligger bl.a. Genomförandeutredningens betänkanden Nya regler om upphandling (SOU 2014:51) och En lag om upphandling av koncessioner (SOU 2014:69).

Genomförandeutredningen beslutades att tillsättas av den borgerliga regeringen 2012. Utredningens uppdrag omfattade att lämna förslag till hur vissa bestämmelser i 2014 års upphandlingsdirektiv borde genomföras i svensk rätt. Uppdraget omfattade bl.a. genomförandet av direktivbestämmelser om iakttagande av tillämpliga miljö-, social- och arbetsrättsliga skyldigheter och de direktivbestämmelser som hänvisar till dessa. Enligt direktiven till utredningen skulle utredaren vidare beakta vad riksdagen tillkännagett om sådan ändring i lagen om offentlig upphandling att arbetsmiljöhänsyn kan tas och krav på villkor enligt svenska kollektivavtal ställas vid upphandling.

Utredningen har dock i sina förslag inte utnyttjat det utrymme som upphandlingsdirektiven lämnar när det gäller krav på att upphandlade varor och tjänster ska produceras av leverantörer vars arbetstagare utför arbetena i enlighet med villkor i svenska kollektivavtal. Sådana krav framhålls tyvärr inte särskilt i utredningens förslag till lagtext. Med tanke på den betydelsefulla roll sådana villkor har för det sociala skyddet måste denna typ av villkor framhållas i de kommande upphandlingslagarna. Att så inte görs i förslagen är en brist. Därför är det tid att gå från passivitet till handling i denna, för samhället och arbetstagarna, viktiga fråga.

Mot den här bakgrunden beslutar regeringen i dag att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera hur krav på villkor enligt kollektivavtal kan föras in som uttryckliga bestämmelser i de nya kommande upphandlingslagarna och lämna förslag på hur sådana bestämmelser ska utformas. Vidare ska utredaren analysera hur krav kan ställas på att varor, tjänster och byggtreprenader produceras, tillhandahålls och utförs under sådana förhållanden att ILO:s kärnkonventioner respekteras. För arbete som inte utförs i Sverige ska lagar och kollektivavtal som gäller där arbetet utförs tillämpas. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2015.

Ordning och reda ska gälla på den svenska arbetsmarknaden. Nu tar vi ett viktigt steg i syfte att arbeta för att svenska löner och villkor ska gälla alla som jobbar i Sverige. Regeringens löfte är därför att senast 2016 ska våra skattepengar, som går till offentliga kontrakt, inte längre kunna orsaka social dumpning.